

SENIORI V ČR V DATECH

2023

Lidé a společnost

Praha, datum vydání

Kód publikace: 310034-23

Č. j.: CSU / CSU-013623/2023

Pořadové číslo v roce: 1

Zpracoval: Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí

Ředitel odboru: Mgr. Dalibor Holý

Kontaktní osoba: Mgr. Dalibor Holý

e-mail: dalibor.holy@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad

Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111
www.czso.cz

Oddělení informačních služeb

tel.: 274 052 304, 274 052 451
e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ

tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání

tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna

tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha

Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj

Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice

Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň

Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary

Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem

Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec

Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové

Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322,
495 762 317 | e-mail: infoservishk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice

V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava

Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno

Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc

Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín

tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava

Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

978-80-250-3433-0 (pdf)

© Český statistický úřad, Praha, 2023

Obsah

Úvod.....	6
1. Demografické charakteristiky seniorů.....	8
1.1. Počet a podíl seniorů	8
1.2. Věkové složení seniorské populace	11
1.3. Senioři podle pohlaví	13
1.4. Senioři podle rodinného stavu	14
1.5. Demografické události seniorů.....	16
1.5.1. Sňatky a rozvody.....	16
1.5.2. Narození dítěte.....	17
1.5.3. Stěhování	17
1.5.4. Zemřelí a úroveň úmrtnosti	19
1.5.5. Příčiny smrti	21
2. Příjmy a výdaje domácností seniorů.....	24
2.1. Vývoj příjmů domácností seniorů.....	24
2.2. Příjmová chudoba	26
2.3. Materiální a sociální deprivace	27
2.4. Výdaje	29
2.5. Zátěž náklady na bydlení	31
3. Vývoj spotřebitelských cen domácností celkem a domácností důchodců	33
3.1. Klasifikace spotřeby	33
3.2. Rozdíly v cenovém vývoji.....	35
3.2.1. Dlouhodobý vývoj.....	35
3.2.2. Struktura inflace v roce 2022.....	36
4. Výdaje zdravotních pojišťoven na léčbu seniorů.....	38
5. Senioři v zaměstnání	46
5.1. Rostoucí zaměstnanost seniorů.....	46
5.2. Pracující senioři podle postavení v zaměstnání a podle odvětví	48
5.3. Pracující senioři podle profesí.....	51
5.4. Nezaměstnaní senioři	52
5.5. Mzdy seniorů.....	53
6. Sociální zabezpečení.....	56
6.1. Důchody	56

6.2. Zařízení sociálních služeb.....	61
6.3. Příspěvek na péči.....	64
6.4. Senioři s průkazem OZP	66
7. Senioři a kriminalita	68
7.1. Majetková kriminalita.....	69
7.2. Násilná kriminalita	71
7.3. Senioři ve vězení.....	72
8. Senioři a informační technologie	74
8.1. Mobilní telefon.....	74
8.2. Internet.....	76
8.2.1. Nakupování na internetu.....	77
8.2.2. Další aktivity na internetu.....	78
9. Senioři v dopravě.....	79
10. Shrnutí.....	81
Seznam grafů a tabulek.....	84
Grafy.....	84
Tabulky.....	86
Seznam autorů publikace	87

Úvod

Milé čtenářky, milí čtenáři,

dostáváte do rukou každoroční souhrnnou datovou analýzu o seniorech. Na jejím obsahu se podílí hned několik oddělení se snahou dodat laické i odborné veřejnosti co nejkompaktnější pohled na tuto skupinu naší populace, a to z nejrůznějších hledisek. Každý autor zpracoval část v oblasti své expertizy.

Jednotlivé kapitoly jsou provázány názornými tabulkami a grafy.

V roce 2023 je tato publikace zaměřena hlavně na domácnosti seniorů. Nově byla zařazena kapitola o vývoji spotřebitelských cen, která porovnává všechny domácnosti s domácnostmi seniorů.

Každý rok bývá upřednostněna jiná problematika, která v publikaci dostane výraznější prostor než ostatní kapitoly. Specifikou letošního roku jsou kapitoly věnované právě spotřebitelským cenám a dopravě.

Vymezení pojmu seniorské populace není v publikaci jednoznačné – a odvíjí se od obsahu každé kapitoly. Statistická data mohou být založena pouze na chronologickém věku jako měřitelné proměnné. Oproti tomu „sociální věk“ se váže na jednotlivé etapy a fáze života, které jsou historicky proměnlivé.

V kapitole věnované demografickým charakteristikám seniorů lze najít nejenom jejich počty, ale i pohled na jejich demografické události.

Jako každý rok, je i letos jednou z významných oblastí analýzy sociální zabezpečení. Tato kapitola zacílí nejen na důchody, ale i na zařízení sociálních služeb.

Kromě bloku věnovanému příjmům a výdajům domácností seniorů a ohrožení chudobou se letos publikace soustředí i rozdíly v cenovém vývoji a strukturu inflace v roce 2022.

Zajímavá může být nesporně i jejich participace na trhu práce či oblast kriminality seniorů, v níž je pozornost upřena na jejich zranitelnost v podobě

obětí trestných činů. Čím dál více pozornosti si senioři zaslouží rovněž na poli informačních a komunikačních technologií, s nimiž nejenže čím dál častěji přicházejí do kontaktu, ale aktivně je využívají.

Neméně důležité jsou i informace o držitelích řidičského oprávnění podle pohlaví a věku.

Tato analýza by měla přispět k ucelenějšímu pohledu na významnou složku naší populace a stát se fundovaným podkladem pro nejrůznější politická opatření, jež těmto spoluobčanům pomohou.

1. Demografické charakteristiky seniorů

Kdo je senior? V demografické statistice je senior běžně definován pomocí kritéria jeho věku, kdy za seniora je považována každá osoba ve věku 65 či více let.
(Ve starších datových zdrojích se lze setkat i s nižší hranicí seniorského věku 60 let.)

Zdroje dat: Počet obyvatel a jeho složení podle věku a rodinného stavu vychází z výsledků sčítání a návazné bilance demografických událostí podle pohlaví, ročníku narození a rodinného stavu. Počínaje rokem 2021 stav obyvatel navazuje na výsledky sčítání lidu, domů a bytů 2021, v letech 2011–2020 byl základem bilance stav zjištěný při sčítání lidu, domů a bytů 2011 apod.

Údaje o sňatcích, narozených a úmrtích vychází z hlášení, které zasílají Českému statistickému úřadu matriční úřady, zdrojem dat o rozvodech je informační systém Ministerstva spravedlnosti ČR a v případě stěhování Informační systém evidence obyvatel a Cizinecký informační systém (oba ve správě Ministerstva vnitra ČR).

Od roku 2022 jsou do obyvatelstva zahrnovány osoby s udělenou dočasnou ochranou v České republice s obvyklým pobytem v ČR.

1.1. Počet a podíl seniorů

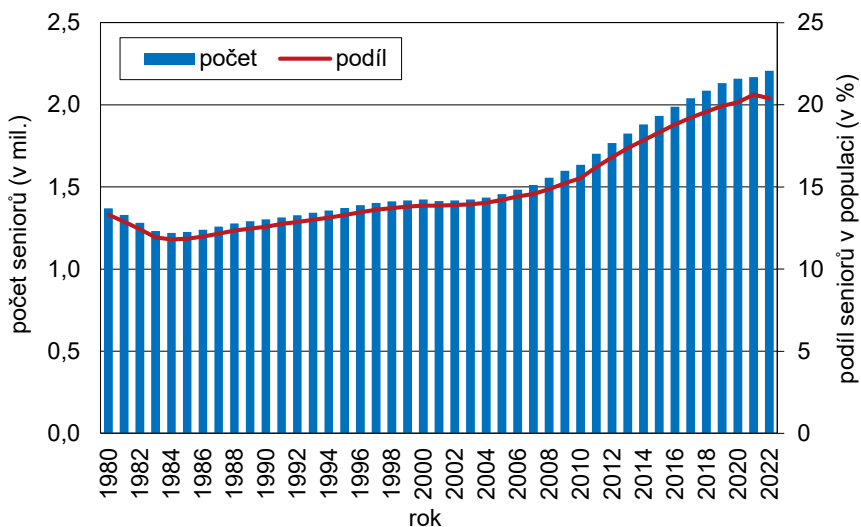
Počet osob ve věku 65 či více let se v Česku nepřetržitě zvyšuje od poloviny 80. let 20. století. Nárůst počtu seniorů výrazně zrychlil na konci prvního desetiletí 21. století, když přes hranici 65 let věku začaly přecházet silné populační ročníky osob narozených ve 40. letech 20. století. Zatímco mezi 1. lednem let 2001 a 2011 se počet seniorů navýšil o 226 tisíc, v následujícím desetiletí mezi počátkem roku 2011 a roku 2021 to bylo o 515 tisíc.

V letech 2020 a 2021 byl růst počtu seniorů zbrzděn, kromě již méně početných ročníků překračujících hranici 65 let, také v důsledku zhoršených úmrtnostních podmínek v době pandemie covidu-19. Dříve více jak 2% roční přírůstek seniorů tak v těchto letech klesl na 1,3 %, resp. 0,8 %.

V průběhu roku 2022 se počet seniorů zvýšil o 1,8 %, když podle posledních údajů o věkovém složení populace ke konci roku 2022 bylo ve věku 65 či více let 2,21 milionu obyvatel České republiky, meziročně o 38,7 tisíce více.

Graf 1.1 Počet a podíl seniorů 65+ v populaci v letech 1980–2022 (k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

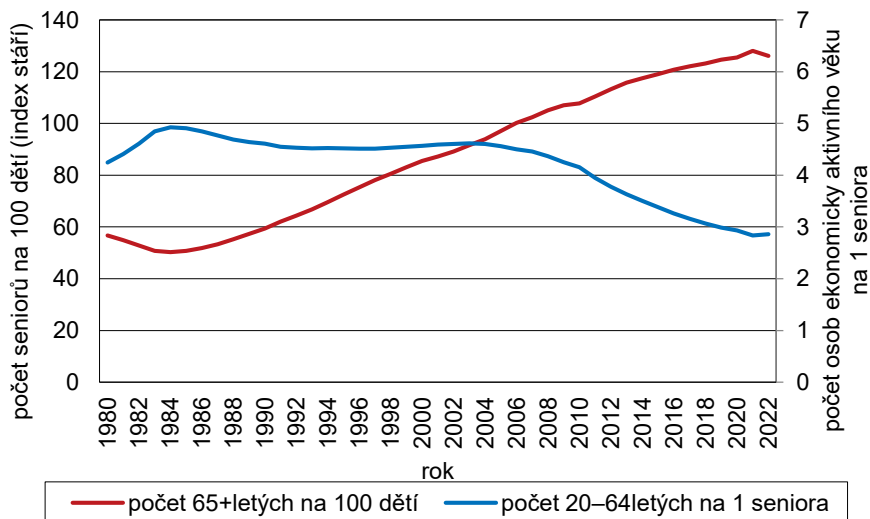
Dlouhodobě rostoucí je v Česku i podíl seniorů v celé populaci, který je jedním ze základních ukazatelů stárnutí populace. Stejně jako absolutní počet seniorů se i váha seniorů v obyvatelstvu v podstatě nepřetržitě zvyšuje od poloviny 80. let 20. století, tedy již téměř 40 let, i když poslední meziroční změnou byl její mírný pokles.

Během prvního desetiletí tohoto století vzrostlo zastoupení seniorů v populaci z bezmála 14 % na necelých 16 %, během druhého desetiletí pak až na úroveň 20 %, tj. jedné pětiny populace. Prozatím nejvyšší byl podíl osob ve věku 65 či více let na konci roku 2021, kdy dosáhl 20,6 %. Mírný meziroční pokles během roku 2022 na 20,4 % k 31. 12. byl odrazem výrazně vyšší intenzity růstu populace jako celku než samotné její seniorské části v důsledku silné (cca 300tisícové) migrační vlny uprchlíků z Ukrajiny.

Odlišnost věkové skladby příchozích uprchlíků od celkové populace Česka (v průměru mladší populace se silným zastoupením žen produktivního věku s dětmi) se projevila i ve vývoji ukazatele udávajícího počet osob ekonomicky aktivního věku (zde aproximován věkem 20–64 let) na jednoho seniora. Tento poměr v letech 2004–2021 pravidelně klesal, když početní nárůst seniorů doprovázel úbytek osob ekonomicky aktivního věku, zatímco v roce 2022 se naopak mírně zvýšil. Konkrétně v letech 2002–2004 připadalo na jednoho seniora (65+ let) 4,6 osob ve věku 20–64 let, v roce 2011 poprvé méně než 4 a již v roce 2019 méně než 3. Na konci roku 2021 to pak bylo 2,8 osob, resp. o rok později 2,9 osob. Obdobně došlo v roce 2022 k přerušení dlouhodobého trendu v případě vývoje počtu seniorů na 100 dětí do 15 let věku (tzv. index stáří). Ten se zvyšoval od poloviny 80. let 20. století (z hodnoty 50) až do roku 2021, přičemž hodnotu 100, která indikuje, že počet seniorů je vyšší než počet dětí, poprvé přesáhl v roce 2006. Během roku 2022 se index stáří mírně snížil ze 128 na 126 seniorů ve věku 65 či více let na sto dětí ve věku 0–14 let.

Graf 1.2 Počet osob ve věku 65+ let na 100 dětí ve věku 0–14 let (index stáří) a počet osob ve věku 20–64 let na 1 osobu ve věku 65+ let v letech 1980–2022 (k 31. 12.)

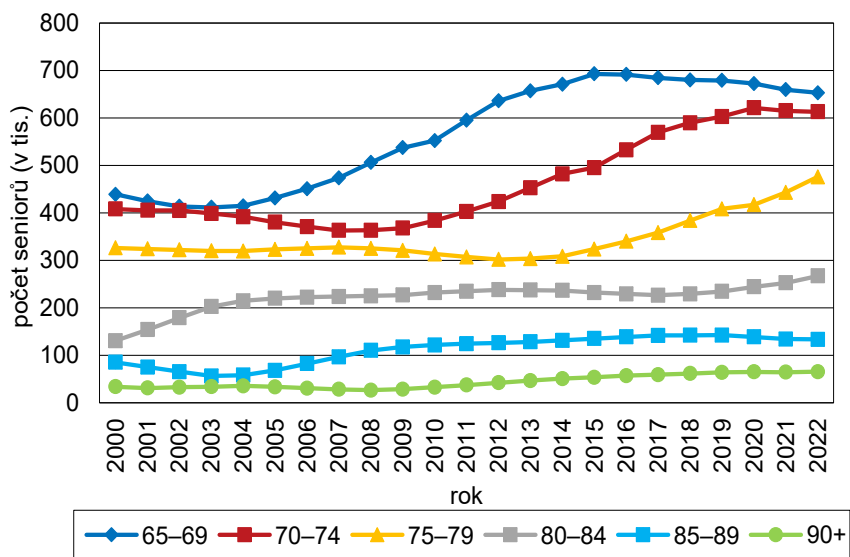

Zdroj: ČSÚ

1.2. Věkové složení seniorské populace

Početně nejsilnější pětiletou věkovou skupinu v rámci seniorské populace tvoří tradičně ti nejmladší, tj. osoby ve věku 65–69 let, a každá další starší věková skupina seniorů je o něco méně početná. Rozdíly v síle jednotlivých skupin jsou dány nejen postupným vymíráním daných generací, ale také historickým vývojem porodnosti. Například díky silným populačním ročníkům narozených ve 40. letech 20. století nejprve po roce 2004 velmi výrazně přibývalo seniorů ve věku 65–69 let, na počátku druhého desetiletí 21. století se pak zrychlený nárůst posunul do věku 70–74 let, od roku 2015 do věkové skupiny 75–79 let a v posledních třech letech začíná být viditelný i ve skupině 80–84 let. Naopak počet obyvatel ve věku 65–69 let se od roku 2016 snižuje a v letech 2021 a 2022 poklesl i počet obyvatel 70–74letých.

Graf 1.3 Počet osob ve věku 65+ let podle věku v letech 2000–2022 (k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

Z celkového počtu 2,21 milionu seniorů bylo ke konci roku 2022 téměř 30 % ve věku 65–69 let (absolutně 653 tisíc) a dalších 28 % ve věku 70–74 let (613 tisíc). Více než jednu pětinu seniorů představovali druhým rokem také senioři ve věku 75–79 let, aktuálně s podílem 22 % (absolutně 476 tisíc). Zbýlých 21 % seniorů zahrnovalo osoby minimálně 80leté (celkem 466 tisíc). Většina z věkové skupiny 80+ let patřila mezi osmdesátníky (401 tisíc), devadesátníky bylo podle bilance ČSÚ na konci roku 2022 necelých 65 tisíc a ve věku 100 a více let 787 obyvatel Česka.

Tab. 1.1 Senioři 65+ podle věku ve vybraných letech (k 31. 12.)

Věková skupina (v letech)	2001	2011	2015	2019	2021	2022
65–69	424 705	595 116	692 992	678 927	659 696	653 033
70–74	405 336	402 749	495 189	602 974	615 177	612 885
75–79	324 214	307 188	323 695	408 629	443 093	475 940
80–84	154 069	234 820	232 005	234 495	252 668	267 114
85–89	75 173	124 404	135 023	142 589	134 175	133 551
90–94	27 388	31 495	47 086	52 981	53 591	54 609
95+	3 672	5 664	6 422	11 035	10 709	10 717
Celkem 65+	1 414 557	1 701 436	1 932 412	2 131 630	2 169 109	2 207 849
Podíl 65+ v populaci v %	13,9	16,2	18,3	19,9	20,6	20,4

Zdroj: ČSÚ

1.3. Senioři podle pohlaví

Skladba seniorské populace podle pohlaví se odlišuje od mladších věkových skupin tím, že mezi seniory převládají ženy nad muži. Důvodem je všeobecně vyšší úmrtnost mužů, která vede k tomu, že starších věků se dožívá z dané generace menší část mužů než žen. Početní převaha žen- seniorek se nicméně v čase mírně snižuje, a to jak v celkovém pohledu, tak v jednotlivých věcích (věkových skupinách).

Na konci roku 2022 bylo mezi seniory ve věku 65 či více let 57,9 % žen a 42,1 % mužů, zatímco v roce 2011 dosahoval podíl žen 59,4 % a o deset let dříve 61,4 %. Podíl žen mezi seniory s přibývajícím věkem roste: u nejmladších seniorů ve věku 65–69 let bylo podle posledních dostupných údajů žen 53 %, ve věkové skupině 80–84 let již 63 % a v nejstarší věkové skupině od 95 let věku dokonce 80 % (tj. z pěti takto letitých seniorů byly čtyři ženy a jen jeden muž).

**Tab. 1.2 Senioři 65+ podle pohlaví a věku ve vybraných letech
(k 31. 12.)**

	2001	2011	2015	2019	2021	2022
Počet mužů	545 758	691 454	803 418	897 977	912 781	929 301
Počet žen	868 799	1 009 982	1 128 994	1 233 653	1 256 328	1 278 548
	Podíl žen v %					
Celkem 65+	61,4	59,4	58,4	57,9	57,9	57,9
65–69 let	55,9	54,5	53,9	53,5	53,3	53,2
70–74 let	59,4	57,0	56,6	56,0	55,9	55,8
75–79 let	64,3	60,8	59,8	59,0	59,3	59,1
80–84 let	67,8	65,2	63,9	63,2	63,1	62,9
85–89 let	71,9	70,9	69,0	67,6	68,1	68,1
90–94 let	76,2	75,4	74,8	72,9	72,9	72,9
95+ let	81,5	79,6	79,2	78,9	80,6	80,0

Zdroj: ČSÚ

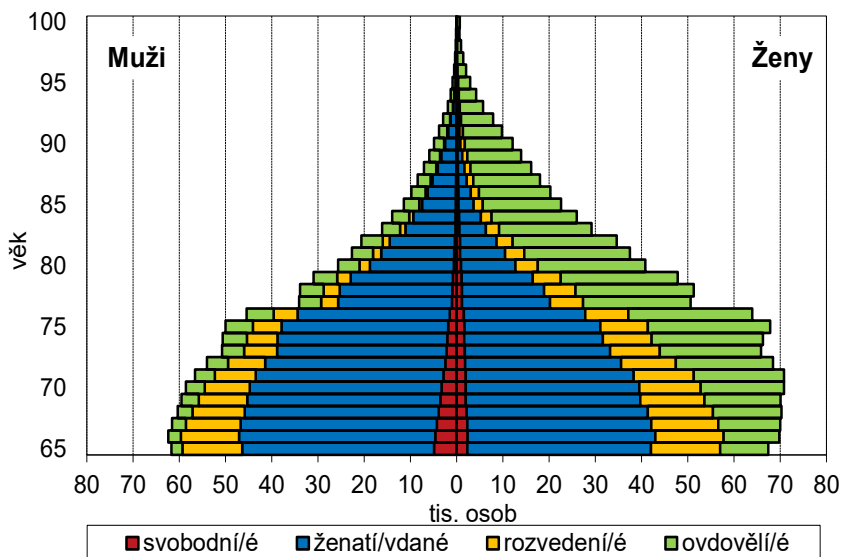
1.4. Senioři podle rodinného stavu

Složení seniorů podle rodinného stavu se významně liší podle pohlaví. Muži seniorského věku jsou většinou ženatí, podle údajů z konce roku 2022 v úhrnu z 69 %, a další dvě poměrně podobně rozšířené skupiny tvoří muži rozvedení (14 %) a ovdovělí (12 %). Oproti tomu u žen-seniorek jsou početně významné stejnou měrou vdané a ovdovělé. Dle bilance k 31. 12. 2022 každá skupina zahrnovala 41 % seniorek. Rozvedených pak bylo 16 % žen ve věku 65 či více let. Nejméně početně bývají shodně u mužů i u žen seniorského věku osoby, které nikdy nevstoupily do manželství. Mezi muži-seniory bylo svobodných 5 %, mezi ženami-seniorkami 3 %.

Struktura seniorů podle rodinného stavu se pochopitelně mění v závislosti na věku, když s rostoucím věkem u obou pohlaví postupně narůstá váha ovdovělých. Podle posledních údajů početně převažovaly ovdovělé ženy nad vdanými od věku 76 let výše, zatímco u mužů došlo k početnímu převýšení ovdovělých nad ženatými až od věku 92 let.

Graf 1.4 Senioři 65+ let podle věku, pohlaví a rodinného stavu k 31. 12. 2022

Zdroj: ČSÚ

1.5. Demografické události seniorů

Tab. 1.3 Demografické události seniorů

Událost a pohlaví	2011	2015	2019	2020	2021	2022
Sňatky – muži	608	841	1 267	1 150	1 318	1 610
Sňatky – ženy	252	374	640	545	645	799
Rozvody – muži	527	727	893	848	746	788
Rozvody – ženy	260	400	454	453	426	410
Narození potomka – muži	22	45	39	47	38	47
Narození potomka – ženy	-	-	-	-	-	-
Ovdovění – muži	8 015	8 870	9 512	10 745	11 820	10 056
Ovdovění – ženy	19 252	21 521	23 064	27 615	30 332	24 982
Zemřelí – muži	37 271	41 622	44 327	52 935	57 857	48 539
Zemřelí – ženy	45 075	48 612	48 779	56 309	59 135	52 716
Stěhování do jiné obce v ČR – muži	4 735	5 680	5 485	5 157	6 310	6 304
Stěhování do jiné obce v ČR – ženy	8 778	9 992	8 834	8 171	10 061	9 586
Přírůstek zahraničním stěhování – muži	171	46	63	-720	148	2 996
Přírůstek zahraničním stěhování – ženy	147	82	161	-17	238	7 544

Zdroj: ČSÚ

1.5.1. Sňatky a rozvody

Intenzita sňatečnosti je v seniorském věku nízká, i když v průběhu posledního desetiletí měla celkově rostoucí trend. O poznání vyšší je sňatečnost mužů-seniorů než žen-seniorek. V roce 2022 vstoupilo do manželství 1 610 mužů ve věku 65 a více let, tj. téměř 6 z každého 1 000 neženatých, a 799 žen tohoto věku, resp. 1 z 1 000 nevdaných.

Ženy-seniorky vstupují do manželství s partnerem v průměru věkově bližším, než je tomu u ženichů-seniorů. V případě sňatků žen ve věku 65 či více let bývá věkový rozdíl mezi ženichem a nevěstou menší než 5 let ve více než polovině událostí (56 % v roce 2022), zatímco u sňatků mužů ve věku 65 či více let lze do této skupiny zařadit jen necelou třetinu (31 %). Zároveň věkový rozdíl mezi snoubenci 20 a více let lze pozorovat jen zhruba u jednoho procenta sňatků nevěst-seniorek, ale u více než desetiny sňatků mužů-seniorů.

Také u rozvodů je více událostí na straně mužů než žen seniorského věku. V roce 2022 bylo právně ukončeno rozvodem manželství 788 mužů ve věku 65 či více let, resp. 410 žen tohoto věku. Míra rozvodovosti mužů a žen si je ale bližší než v případě sňatečnosti (1,2 rozvodu muže na 1 000 ženatých 65+ let vs. 0,8 rozvodu ženy na 1 000 vdaných 65+ let).

1.5.2. Narození dítěte

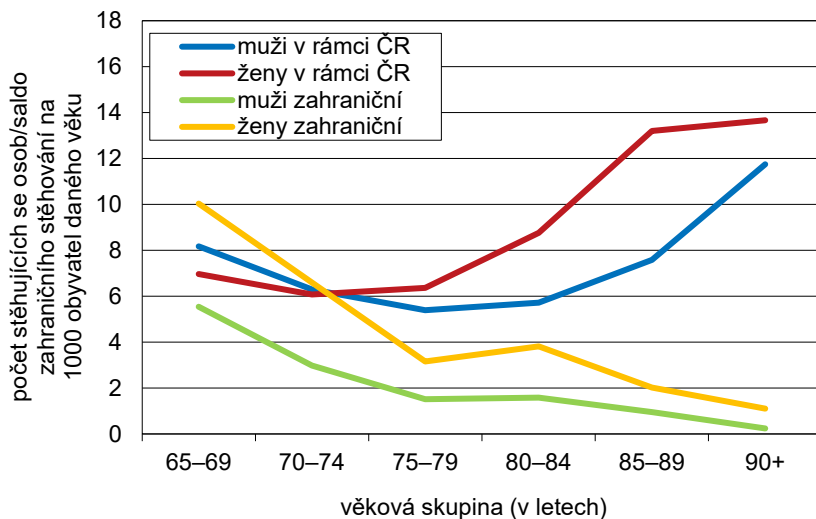
Ve statistice narozených dětí přirozeně nelze nalézt žádné záznamy o novém mateřství žen po dosažení 65 let věku, mužů tohoto věku uvedených v hlášení o narození jako otec dítěte je však každoročně několik desítek (viz tab. 1.3). V roce 2022 mělo takto letitého otce uvedeno 47 živě narozených dětí. Narozené děti mužů-seniorů tak mívají rodiče s velkým věkovým rozdílem, dle dat ČSÚ za roky 2011–2022 byl v průměru 31–34 let. Podíl dětí narozených mimo manželství se u dětí s otcem seniorského věku pohybuje pod celorepublikovým průměrem (40 % za pětileté období 2018–2022).

1.5.3. Stěhování

Senioři se pravidelně zapisují také do statistiky stěhování, když ohlašují změnu svého registrovaného bydliště v rámci České republiky, případně si v Česku registrují pobyt zcela nově (přichází ze zahraničí) nebo jej naopak ukončují. V roce 2022 změnilo obec svého bydliště v rámci České republiky 15,9 tisíce obyvatel, kteří již přesáhli věk 65 let, v relativním vyjádření 7,2 z 1 000 seniorů.

Skutečný počet stěhování je ale o něco vyšší, neboť v tomto počtu nejsou zahrnuty změny bydliště uvnitř obce a také nenahlášené změny bydliště. Přírůstek obyvatel ve věku 65 a více let zahraničním stěhování byl až do roku 2021 v řádech nízkých stovek osob. V roce 2022 skokově vzrostl na 10,5 tisíce v důsledku silné migrační vlny z Ukrajiny.

Graf 1.5 Míry stěhování seniorů 65+ let podle věku a typu stěhování v roce 2022

Zdroj: ČSÚ

Data ukazují, že intenzita stěhování po území Česka se po 75. roce věku mírně zvyšuje – pravděpodobně jde o důsledek stěhování do menšího obydlí, k rodinným příslušníkům či do zařízení sociální péče, nicméně důvod stěhování statistika nezjišťuje. V případě zahraniční migrace má saldo stěhování s rostoucím věkem klesající trend. Pro oba typy stěhování platí, že s větší intenzitou se stěhují ženy než muži. Jedinou výjimkou byla v roce 2022 mírně vyšší míra stěhování mužů než žen ve věku 65–69 let v případě stěhování v rámci ČR.

1.5.4. Zemřelí a úroveň úmrtnosti

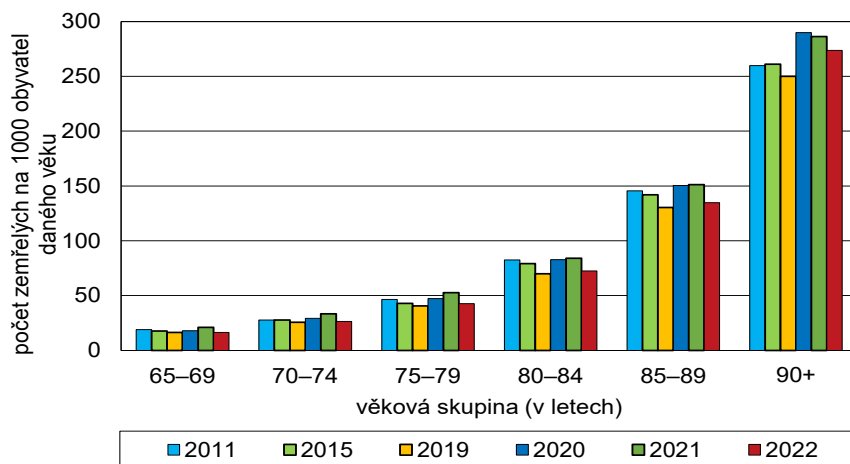
Během roku 2022 zemřelo 120 tisíc obyvatel Česka, z nichž senioři ve věku 65 a více let představovali přes čtyři pětiny (84 %), absolutně šlo o 101 tisíc úmrtí. Podíl seniorských úmrtí na celku v posledních letech pravidelně narůstal (s výjimkou roku 2021), když v roce 2011 dosahoval 77 %, v roce 2015 se přehoupl přes čtyři pětiny (81 %) a nejvyšší byl zatím v roce 2020 na úrovni 84,5 %. I počet zemřelých seniorů měl v letech 2011–2021 většinou rostoucí tendenci, plně v korespondenci s úhrnem zemřelých v Česku (či spíše ho formující) – osob ve věku 65 a více let zemřelo od 82 tisíc (rok 2011) do 93 tisíc (rok 2019), poté následoval markantnější nárůst díky covidové pandemii, když v roce 2021 zemřelo téměř 117 tisíc seniorů. Rok 2022 přinesl významný meziroční pokles počtu úmrtí, v seniorské populaci relativně o 13,5 %, tedy o necelých 16 tisíc úmrtí, přesto ale osob 65letých a starších zemřelo v tomto roce více než v roce 2019 před vypuknutím pandemie.

Nejvíce seniorů zemřelo v roce 2022 ve věku 75 až 79 let (téměř 20 tisíc), dále ve věkovém intervalu 80–84 let (necelých 19 tisíc) a 85–89 let (18 tisíc). Věková skupina 75–79 let se dostala do popředí až v posledních dvou letech, od roku 2015 až do roku 2020 umíralo nejvíce seniorů 85–89letých (18–21 tisíc, nejčastěji kolem 19 tisíc), ještě předtím od roku 2011 to byli 80–84letí. Vývoj počtu zemřelých v jednotlivých věkových skupinách v čase kromě úrovně úmrtnosti významně formuje také historický vývoj porodnosti, resp. posun početně slabších či silnějších ročníků do dané věkové skupiny.

Míry úmrtnosti vyjadřující počet zemřelých na tisíc obyvatel daného věku měly v čase až do roku 2019 obecně klesající trend. Roky 2020 a 2021 a covid-19 přinesly zhoršení úmrtnosti, relativně výraznější u mladších seniorů do 79 let (mezi roky 2019 a 2021 zvýšení míry úmrtnosti v jednotlivých pětiletých věkových skupinách o 27–30 %), zatímco u 90letých a starších nejnižší (o 15 %). Při vzájemném porovnání těchto dvou covidových let byla přitom úmrtnost osob do 79 let vyšší v druhém roce 2021, u osmdesátníků byla v obou letech vyrovnaná a u devadesátiletých a starších dosahovala vyšších hodnot v roce 2020.

V roce 2022 došlo k meziročnímu snížení intenzity úmrtnosti ve všech seniorských věkových skupinách, relativně nejvýrazněji, o 22 %, u 65–69letých. S rostoucím věkem se pokles zmírňoval, u sedmdesátníků byl kolem 20 %, u osmdesátníků kolem 12 % a u osob 90letých a starších se jednalo o snížení cca 4%. Přesto, v porovnání s rokem 2019 předcházejícím covidové pandemii, zůstala úmrtnost seniorů v roce 2022 o 3 % (věkové skupiny 70–74 let a 85–89 let) až 10 % (90 a více let) vyšší, pouze u nejmladších 65–69letých se vrátila na tehdejší úroveň.

Graf 1.6 Míry úmrtnosti seniorů 65+ let podle věku ve vybraných letech

Zdroj: ČSÚ

Úroveň úmrtnosti je často hodnocena také pomocí ukazatele naděje dožití, který vyčísluje průměrný počet let, který má osoba daného věku před sebou, pokud by zůstaly zachovány úmrtnostní poměry daného roku. Úmrtnost mužů je přitom prakticky v každém věku vyšší než úmrtnost žen, a tak naděje dožití mužů tradičně zaostává za nadějí žen, v Česku při dosažení věku 65 let aktuálně o 4 roky.

Po značném poklesu naděje dožití během let 2020 a 2021 (dostala se na úroveň zaznamenanou o zhruba 10 let dříve, když předtím dlouhodobě rostla) došlo v roce 2022 opět k nárůstu, takže muži ve věku 65 let měli před sebou v průměru ještě 16,1 roku života, tj. dožili by se 81 let, 65leté ženy by čekalo ještě 19,8 roků života, tj. dožily by se téměř 85 let. To pro muže odpovídá hodnotám roku 2018, pro ženy se dostáváme na úroveň mezi roky 2018 a 2019.

Tab. 1.4 Naděje dožití seniorů při dosažení 65 let věku ve vybraných letech

Pohlaví	2011	2015	2019	2020	2021	2022
Muži	15,5	15,8	16,3	15,2	14,5	16,1
Ženy	18,9	19,3	19,9	19,2	18,6	19,8

Zdroj: ČSÚ

1.5.5. Příčiny smrti

Statistika příčin smrti vychází ze zpracování údajů v Listu o prohlídce zemřelého (LPZ), do kterého lékař uvádí onemocnění, stavy a případné další lékařské či jiné charakteristiky související s úmrtím. Z nich pak na základě mezinárodních pravidel ČSÚ vybírá (automatizovaně pomocí programu IRIS) základní příčinu smrti, z které pak vychází statistické třídění.

Základní příčina smrti je Světovou zdravotnickou organizací definována jako (a) onemocnění nebo zranění, které iniciovalo řetězec chorobných stavů přímo vedoucích ke smrti, nebo (b) okolnosti nehody či násilí, jež způsobily smrtelné poranění.

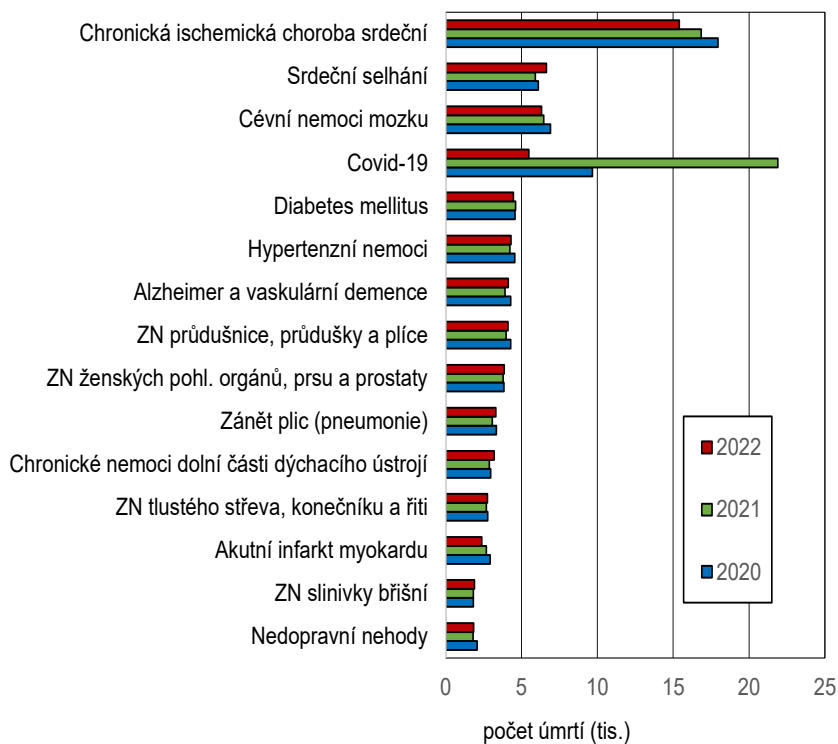
Jednoznačně nejčastější příčinou úmrtí bývá u seniorů chronická ischemická choroba srdeční, z dalších onemocnění oběhové soustavy, s přibližně polovičním počtem úmrtí, cévní nemoci mozku, a dále pak srdeční selhání, hypertenzní nemoci a akutní infarkt myokardu (v posledních letech na ústupu).

Druhou velkou skupinou příčin smrti jsou tradičně zhoubné nádory, z nichž nejvíce seniorů umírá na rakovinu průdušnice, průdušky a plíce spolu s nádory ženských pohlavních orgánů a prsu, u mužů prostaty. Dále jde o nádory v trávicí soustavě – rakovina tlustého střeva, konečníku a řiti a slinivky břišní. Z dalších významnějších skupin onemocnění vedoucích k úmrtí seniorů poslední dobou nabývá na významu Alzheimerova nemoc a vaskulární demence a cukrovka. Roku 2020 se mezi nejčastější příčiny smrti seniorů zařadil i covid-19, a to hned na druhé místo, v roce 2021 byl v žebříčku příčin dokonce první a na jeden rok tak převzal tradiční prvenství chronické ischemické choroby srdeční.

V roce 2022 zemřelo nejvíce seniorů, v souladu s obecným trendem, na chronickou ischemickou chorobu srdeční (15,4 tisíce, početně méně než v předchozích letech), druhé bylo srdeční selhání (6,6 tisíce úmrtí, početně posílilo). Třetí příčku mezi příčinami smrti seniorů obsadily cévní nemoci mozku (6,3 tisíce) a covid-19 zaujal čtvrté místo (5,5 tisíce úmrtí, nejnižší roční počet po dobu jeho existence). Od 4,5 do 4 tisíc osob 65letých a starších podlehl v roce 2022 také cukrovce, hypertenzním nemocem, Alzheimerově nemoci a vaskulárním demencím, rakovině průdušnice, průdušky a plíce a rakovině ženských pohlavních orgánů, prsu a prostaty (páté až deváté místo v žebříčku příčin smrti).

Graf 1.7 Zemřelí senioři 65+ let v letech 2020, 2021 a 2022 podle příčin smrti (15 nejčtetnějších příčin v roce 2022)

Pozn.: Zkratkou ZN označeny zhoubné novotvary.

Zdroj: ČSÚ

2. Příjmy a výdaje domácností seniorů

2.1. Vývoj příjmů domácností seniorů

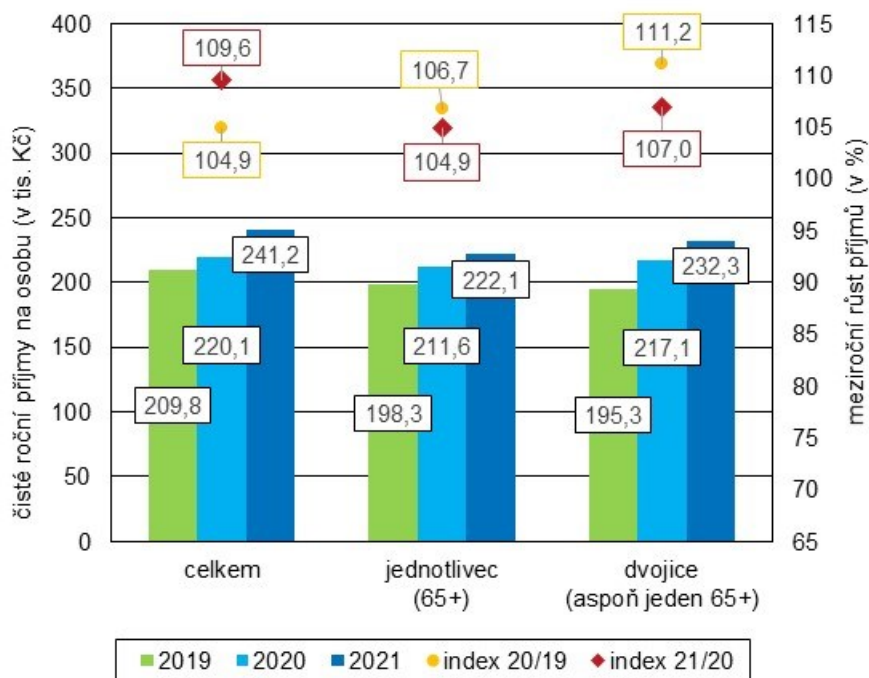
Data získaná z výběrových šetření „Životní podmínky 2022“ a „Statistika rodinných účtů 2022“ přinášejí podrobnější pohled na příjmy, výdaje a životní úroveň českých domácností, včetně členění podle jednotlivých typů domácností.

Pro účely této studie jsou za seniory považovány osoby ve věku 65 let a více. Předmětem analýzy jsou příjmy a výdaje jednočlenných a dvoučlenných domácností s alespoň jednou osobou starší 65 let. V těchto domácnostech žije největší podíl seniorů (87,6 % v roce 2022) a z hlediska jejich charakteristik jsou více homogenní než tří a vícečlenné domácnosti.

Jedním ze základních ukazatelů je čistý peněžní příjem domácnosti, který zahrnuje všechny příjmy domácnosti za předchozí kalendářní rok, tj. v šetření „Životní podmínky 2022“ byly zjišťovány příjmy za rok 2021. Do čistého peněžního příjmu domácnosti se započítávají příjmy ze zaměstnání, podnikání či jiné samostatně výdělečné činnosti, důchody, sociální dávky, příjmy z pronájmu, z finančních aktiv, přijaté výživné či podpora od jiných domácností. Kvůli lepší srovnatelnosti napříč různými domácnostmi z hlediska jejich složení jsou příjmy každé domácnosti vyděleny počtem osob v dané domácnosti.

Čistý peněžní příjem domácností v průběhu let roste, nicméně liší se tempo růstu, a to jak mezi jednotlivými roky, tak i mezi skupinami domácností. Příjmy domácností seniorů jednotlivců jsou dlouhodobě nižší než průměrné čisté příjmy na osobu v domácnosti. Ještě nižší čisté příjmy na osobu mají domácnosti s dětmi, vůbec nejnižší jsou v domácnostech samoživitelek s dětmi.

Graf 2.1 Čisté roční příjmy na osobu v daném typu domácnosti v letech 2019–2021

Zdroj: ČSÚ

V roce 2019 činil čistý příjem na osobu v domácnosti celkem 209,8 tis. Kč, v domácnostech jednotlivců starších 65 let byl čistý příjem 198,3 tis. Kč, v dvoučlenných domácnostech s alespoň jednou osobou starší 65 let připadalo 195,3 tis. Kč na osobu. Mezi roky 2019 a 2020 rostly příjmy nejrychleji v domácnostech seniorů, o 6,7 % v domácnostech jednotlivců starších 65 let, o 11,2 % v dvoučlenných domácnostech s alespoň jedním seniorem. Jedním z důvodů nárůstu příjmů bylo vyplacení jednorázového příspěvku, tzv. „rouškovného“ ve výši 5 000 Kč všem příjemcům důchodů v prosinci 2020. Průměrný růst v daném období činil 4,9 %. Mezi roky 2020 a 2021 rostly nejrychleji zaměstnanecké příjmy v důsledku zrušení konceptu tzv. superhrubé mzdy v roce 2021.

Průměrný nárůst byl 9,6 % na osobu, příjmy seniorů jednotlivců rostly o 4,9 % na hodnotu 222,1 tis Kč, příjmy v dvoučlenných domácnostech s alespoň jednou osobou starší 65 let rostly o 7,0 % na 232,2 tis. Kč na osobu.

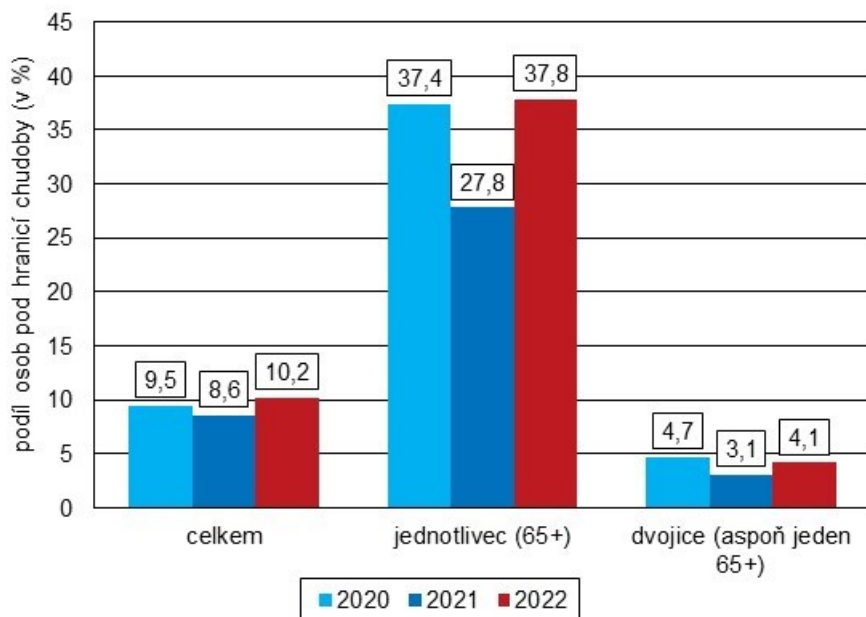
2.2. Příjmová chudoba

Podle mezinárodní metodiky stanovené Eurostatem se za ohrožené příjmovou chudobou považují osoby žijící v domácnostech s příjmy nižšími než je stanovená hranice. Ta je určena jako 60 % národního mediánového příjmu domácností, přičemž se zohledňuje velikost a složení domácnosti. Tento ukazatel vypovídá zejména o příjmové (ne)rovnosti v dané zemi.

Rok 2021 se nesl ve znamení snížení příjmové nerovnosti v důsledku nerovnoměrného rozdělení tempa růstu příjmů za rok 2020, kdy se na jedné straně výrazně zvýšily sociální transfery, zejména důchody, a na druhé straně příjmy z ekonomické aktivity rostly pomaleji. Část domácností seniorů se tak dostala nad stanovenou hranici příjmové chudoby. Konkrétně došlo u domácností jednotlivců starších 65 let k poklesu podílu osob ohrožených příjmovou chudobou o 9,6 p. b. (z hodnoty 37,4 % na 27,8 %). Ve dvoučlenných domácnostech s alespoň jedním seniorem je podíl osob ohrožených příjmovou chudobou nízký, ale i zde došlo meziročně ke snížení o 1,6 p. b. (z hodnoty 4,7 % na 3,1 %). V roce 2022 bylo pod hranicí příjmové chudoby 10,2 % populace Česka, tzn. příjmová nerovnost se nepatrně zvýšila. Celkem 37,8 % domácností seniorů jednotlivců se ocitlo pod hranicí příjmové chudoby, což představovalo návrat k hodnotám z roku 2020. U domácností dvojic s alespoň jednou osobou starší 65 let došlo k meziročnímu nárůstu o 1,0 p. b. na hodnotu 4,1 % osob ohrožených příjmovou chudobou.

Graf 2.2 Podíl osob ohrožených příjmovou chudobou ve vybraných typech domácností v letech 2020–2022

Zdroj: ČSÚ

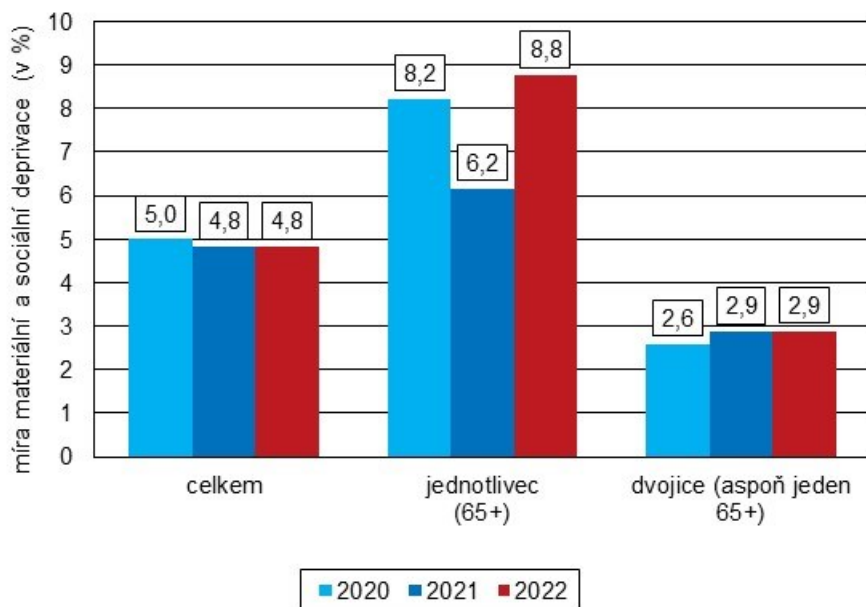
2.3. Materiální a sociální deprivace

Ukazatel míry materiální a sociální deprivace vychází z odpovědí domácností, zda si mohou z finančních důvodů dovolit 5 z 13 předem definovaných položek, jako např. zaplatit mimořádný výdaj 13 600 Kč, týdenní dovolenou pro všechny členy domácnosti, dostatečně vytápnět byt apod.

Hodnoty míry materiální a sociální deprivace se dlouhodobě pohybují na nízké úrovni, mezi nejvíce deprivované skupiny patří samoživitelky s dětmi, jednotlivci starší 65 let a jednotlivci mladší 65 let. U domácností seniorů jednotlivců je vývoj ukazatele materiální a sociální deprivace v období 2020–2022 podobný jako vývoj ukazatele příjmové chudoby.

V roce 2021 došlo oproti předchozímu roku k poklesu podílu seniorů v jednočlenných domácnostech, kteří si nemohli z finančních důvodů dovolit 5 z 13 položek (z 8,2 % na 6,2 %). Naopak v roce 2022 zaznamenala tato skupina nárůst materiální a sociální deprivace o 2,6 p. b., tzn. 8,8 % osob v tomto typu domácnosti si nemohlo dovolit zaplatit vybrané položky. V rámci domácností dvojic s alespoň jedním seniorem jsou hodnoty ukazatele materiální a sociální deprivace nižší než celostátní průměr a meziročně se téměř nemění. V roce 2020 počítávalo materiální a sociální deprivaci 2,6 % osob z těchto domácností, v letech 2021 a 2022 to bylo 2,9 % osob.

Graf 2.3 Míra materiální a sociální deprivace podle typu domácnosti v letech 2020–2022

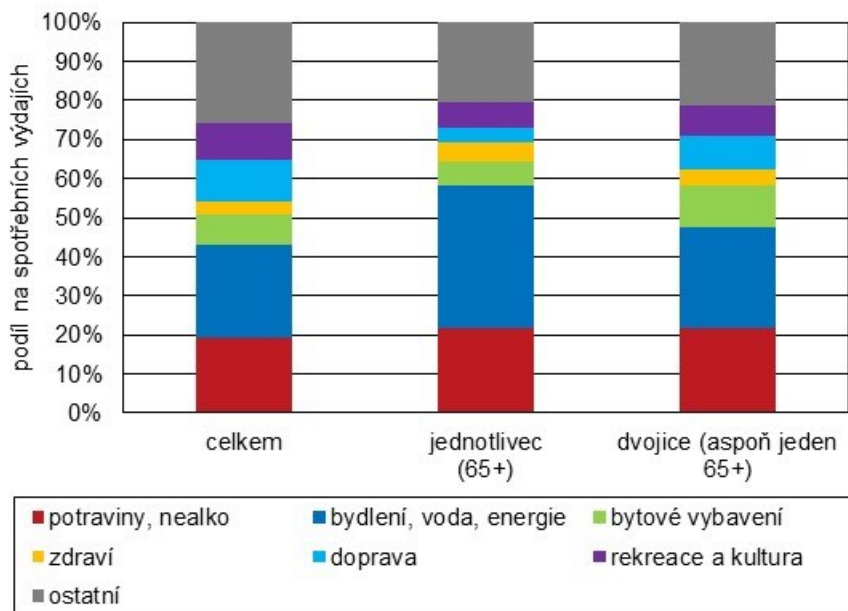
Zdroj: ČSÚ

2.4. Výdaje

Každoroční šetření „Statistika rodinných účtů“ sleduje spotřební výdaje českých domácností. Z výsledků šetření zjistíme nejen celkové výdaje, ale také výdaje za jednotlivé skupiny položek, jako například potraviny a nealkoholické nápoje, bydlení, zdraví, apod.

Graf 2.4 Struktura spotřebních výdajů podle typu domácnosti v roce 2022

Zdroj: ČSÚ

Průměrné spotřební výdaje za rok 2020 činily 149,8 tis. Kč, do roku 2022 vzrostly na hodnotu 180,8 tis. Kč. Z výdajů českých domácností jsou posledních 15 let nejvyšší položkou náklady na bydlení, kam se zahrnuje nájemné či úhrada za užívání bytu, platby za energie, vodné a stočné, odvoz odpadu a další služby spojené s bydlením.

Senioři žijící v jednočlenných domácnostech vydali za náklady spojené s bydlením v roce 2020 celkem 62 071 Kč (5 173 Kč za měsíc), v roce 2021 se jednalo o 68 047 Kč (5 671 Kč za měsíc) a v roce 2022 částka vzrostla na 75 124 Kč (6 260 Kč za měsíc). Na náklady spojené s bydlením připadá okolo 35 % rozpočtu domácností seniorů jednotlivců. Mezi lety 2020 a 2022 došlo k mírnému nárůstu podílu výdajů za bydlení z hodnoty 34,3 % na hodnotu 36,7 %. Domácnosti dvojic s alespoň jedním seniorem vydají na náklady spojené s bydlením o něco více než čtvrtinu svých výdajů. V letech 2020 až 2022 dokonce došlo k mírnému poklesu z hodnoty 27,0 % výdajů v roce 2020 na 25,8 % v roce 2022. Konkrétně v roce 2022 zaplatily domácnosti dvojic s alespoň jedním seniorem za výdaje spojené s bydlením 90 512 Kč, což je 3 771 Kč na měsíc a na osobu v této domácnosti.

Druhou nejvýznamnější výdajovou položkou tvoří potraviny a nealkoholické nápoje. Domácnosti jednotlivců starších 65 let za ně vydaly v roce 2022 celkem 44 119 Kč, což je nárůst o téměř 5,5 tisíce Kč od roku 2020. Měsíčně zaplatili senioři jednotlivci v roce 2022 za potraviny a nealkoholické nápoje 3 677 Kč, což činilo 21,5 % jejich spotřebních výdajů. Domácnosti dvojic s alespoň jedním seniorem v roce 2022 utratily za potraviny a nealkoholické nápoje 76 430 Kč, což odpovídá 3 185 Kč na osobu na měsíc. V roce 2020 činila měsíční částka na osobu v této domácnosti 2 848 Kč. Podíl položky potraviny a nealkoholické nápoje na spotřebních výdajích se v letech 2020–2022 u domácností dvojic s alespoň jedním seniorem pohyboval mezi 21 a 24 % spotřebních výdajů.

Mezi další významné výdajové položky u domácnosti jednotlivců starších 65 let v roce 2022 spadaly výdaje na rekreaci a kulturu (6,8 % ze spotřebních výdajů), bytové vybavení a zařízení domácnosti (6,2 % výdajů) či zdraví (5,1 % výdajů). Domácnosti dvojic s alespoň jedním seniorem v roce 2022 zaplatily 10,4 % spotřebních výdajů za bytové vybavení a zařízení domácnosti, 8,8 % za dopravu a 7,7 % za rekreaci a kulturu.

2.5. Zátěž náklady na bydlení

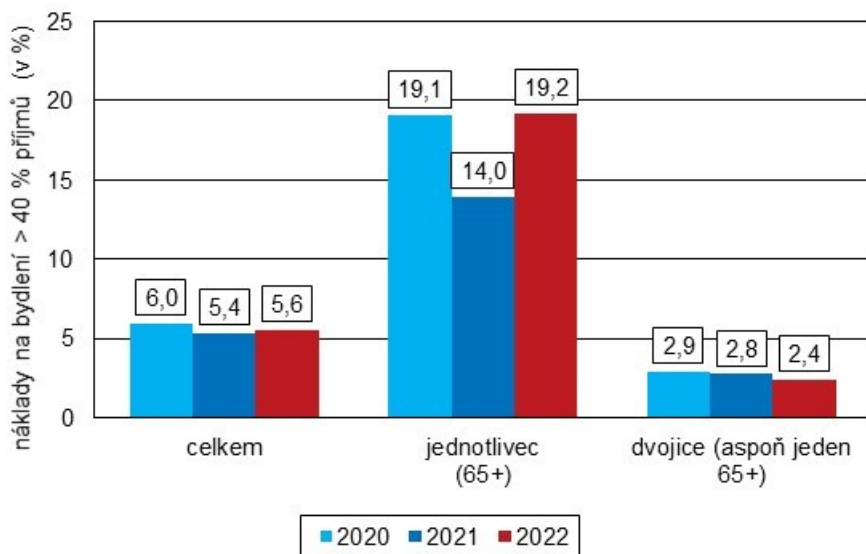
Dalším pohledem na náklady na bydlení jako hlavní položku rozpočtu domácností (nejen) seniorů je jejich výše vzhledem k příjmům dané domácnosti. Jedná se o ukazatel Zátěž náklady na bydlení, který se počítá z dat získaných v šetření „Životní podmínky“.

Zátěž náklady na bydlení je definována jako podíl nákladů na bydlení k čistému příjmu domácnosti v procentech. Pokud je tento podíl vyšší než 40 %, hovoříme o tzv. vysoké zátěži náklady na bydlení. Do nákladů na bydlení se započítává nájem, elektřina, voda, ústřední vytápění, paliva a ostatní služby spojené s bydlením. Čistý peněžní příjem domácnosti zahrnuje příjmy ze zaměstnání, podnikání, důchody, sociální dávky, příjmy z pronájmu, z finančních aktiv, výživné a finanční podporu od jiných domácností. Pro účely výpočtu zátěže náklady na bydlení se do čistého peněžního příjmu nezapočítává příspěvek na bydlení.

V období 2020–2022 pociťovalo vysokou zátěž náklady na bydlení zhruba 5–6 % českých domácností. Mezi typy domácností, které mají vysokou zátěž náklady na bydlení, patří zejména domácnosti samoživitelek s dětmi a především domácnosti jednotlivců bez ohledu na věk, protože u nich se náklady nerozpočítávají mezi více osob.

V roce 2020 mělo 19,1 % domácností jednotlivců starších 65 let náklady na bydlení vyšší než 40 % příjmu. Následný růst důchodů a zatím minimální růst nákladů na bydlení v roce 2021 zapříčinil pokles zátěže na bydlení o 5,1 p. b. na hodnotu 14,0 %. Nicméně v roce 2022 došlo k opětovnému nárůstu na hodnoty roku 2020, tj. za náklady spojené s bydlením utratí víc než 40 % svých příjmů 19,2 % domácností jednotlivců starších 65 let. U domácností dvojic s alespoň jedním seniorem je situace lepší s ohledem na zpravidla dva příjmy v dané domácnosti. V letech 2020–2022 pociťovalo vysokou zátěž náklady na bydlení pouze mezi 2 a 3 % domácností dvojic s alespoň jedním seniorem.

Graf 2.5 Podíl domácností s náklady na bydlení vyššími než 40 % příjmů v letech 2020–2022

Zdroj: ČSÚ

Zásadním faktorem ovlivňujícím zařazení domácnosti s vysokou zátěží náklady na bydlení je právní forma bydlení. Vyšší zátěž náklady na bydlení mají zpravidla domácnosti bydlící v nájmu oproti vlastníkům. Z výše uvedeného je zřejmé, že nejvyšší zátěž náklady na bydlení pociťují domácnosti jednotlivců bydlících v nájmu. V roce 2022 se to týkalo 45,1 % domácností jednotlivců starších 65 let a 43,5 % domácností jednotlivců mladších 65 let bydlících v nájmu. Dalšími ohroženými skupinami v nájemním bydlení jsou samoživitelky s dětmi, kdy se vysoká zátěž náklady na bydlení týká 40,4 % těchto domácností, a domácnosti dvojic s alespoň jedním seniorem, kde se s vysokou zátěží náklady na bydlení potýká 20,8 % těchto domácností.

3. Vývoj spotřebitelských cen domácností celkem a domácností důchodců

Informace o cenovém vývoji (míře inflace) slouží např. pro účely valorizace mezd, důchodů a sociálních příjmů. V neposlední řadě jsou tyto informace využívány také v souvislosti s nájemními či jinými smlouvami, v nichž je zakotvena revize původně dohodnutého finančního plnění v závislosti na vývoji inflace. ČSÚ sleduje vývoj spotřebitelských cen, tedy cen, které platí domácnosti za svou konečnou spotřebu, na tzv. spotřebním koši. Ten je definován jako soubor výrobků a služeb, které jsou domácnostmi běžně nakupovány. Struktura spotřebního koše je dána váhami, které reprezentují strukturu výdajů jednotlivých typů domácností. V současné praxi ČSÚ rozlišuje pro potřeby měření cenového vývoje tři typy domácností s odlišnou strukturou spotřeby. Jedná se o domácnosti celkem, domácnosti důchodců a domácnosti v hlavním městě Praze. Definice těchto typů domácností vychází ze statistiky rodinných účtů. V dalším textu se budu zabývat rozdíly ve váhových schématech domácností celkem a domácností důchodců. Tyto rozdíly jsou jedním z důvodů odlišného cenového vývoje těchto dvou typů domácností.

3.1. Klasifikace spotřeby

K členění spotřebního koše na různé druhy výdajů slouží Klasifikace spotřeby podle účelu. Nyní se jedná o evropskou verzi této klasifikace (ECOICOP). V následující tabulce jsou uvedeny jednotlivé oddíly včetně jejich podílu na spotřebě sledovaných typů domácností.

Jednotlivým oddílům spotřebního koše jsou přiřazeny váhy dle následující tabulky.

Tab.3.1 Váhové schéma pro výpočet indexů spotřebitelských cen

Oddíl klasifikace ECOICOP	Váha v ‰	
	Domácnosti celkem	Domácnosti důchodců
01 Potraviny a nealkoholické nápoje	178,08	236,02
02 Alkoholické nápoje, tabák	86,95	111,63
03 Odívání a obuv	38,95	25,09
04 Bydlení, voda, energie, paliva	267,37	211,87
05 Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy	58,33	60,39
06 Zdraví	26,54	51,02
07 Doprava	103,69	67,71
08 Pošty a telekomunikace	32,61	32,90
09 Rekreace a kultura	81,48	79,04
10 Vzdělávání	5,57	0,28
11 Stravování a ubytování	57,91	38,46
12 Ostatní zboží a služby	62,52	85,59
Celkem	1000,00	1000,00

Z výše uvedených údajů je evidentní, že oba spotřební koše se odlišují. Polovina oddílů spotřebního koše má vyšší váhu u domácností celkem než u domácností důchodců.

Domácnosti celkem podílem výdajů nejvíce převyšují domácnosti důchodců u oddílu bydlení v důsledku zahrnutí imputovaného nájemného. To reprezentuje náklady, které vynakládají vlastníci bytů a domů na vlastní bydlení. Ve výdajích domácností důchodců imputované nájemné zahrnuto není. Dalším oddílem v pořadí, kde domácnosti celkem mají vyšší podíl výdajů, je oddíl doprava. To souvisí především s nákupem automobilů a nákupem pohonných hmot pro jejich provoz a dalšími výdaji pro jejich opravy a údržbu. Z výdajových položek, kde mají vyšší výdaje důchodci, se jedná především o potraviny, nápoje, tabákové výrobky, zdravotnické zboží a služby a služby sociální péče.

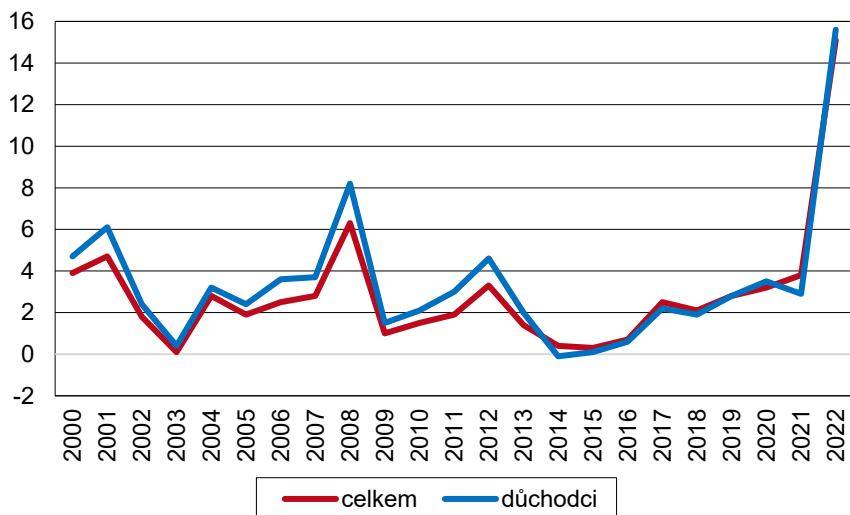
3.2. Rozdíly v cenovém vývoji

3.2.1. Dlouhodobý vývoj

V období od roku 2000 do roku 2022 byl průměrný meziroční index cen domácností důchodců většinou vyšší než u domácností celkem. Stalo se tak v 16 případech. Šestkrát byl index cen domácností celkem vyšší než u domácností důchodců, z toho pětkrát za sebou v letech 2014 až 2018. V roce 2019 byl rozdíl mezi oběma indexy nulový.

Index cen domácností důchodců nejvíce převyšoval index domácností celkem v roce 2008 (o 1,9 procentního bodu), v roce 2001 (o 1,4 p. b.) a v roce 2012 (o 1,3 p. b.). V roce 2008 se na rozdílném nárůstu indexu podílely především oddíly bydlení, rekreace a kultura, ostatní zboží a služby.

Graf 3.1. Přírůstek průměrného ročního indexu spotřebitelských cen ve vybraných letech (v %)

Zdroj: Cenová statistika ČSÚ

V roce 2001 rozdílný nárůst indexu vyplynul zejména z odlišného zvyšování cen v oddílech bydlení, pošty a telekomunikace, ostatní zboží a služby. V roce 2012 byl rozdílný cenový růst způsoben hlavně oddíly bydlení, doprava, ostatní zboží a služby. Je zřejmé, že z dlouhodobého hlediska vyplývají rozdíly v cenovém růstu mezi oběma typy domácností především z odlišného vlivu oddílu bydlení.

Index cen domácností celkem nejvíce převyšoval index cen důchodců v roce 2021 (o 0,9 p.b.) Tento rozdíl plyne opět především z odlišného cenového růstu u oddílu bydlení.

3.2.2. Struktura inflace v roce 2022

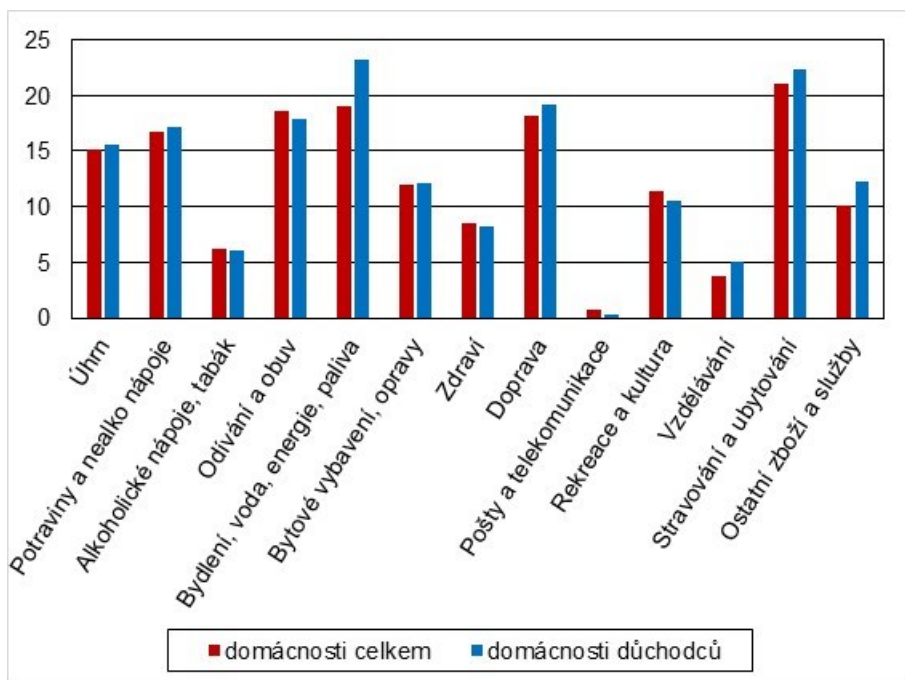
V roce 2022 se ceny domácností důchodců zvýšily o 15,6 %, což bylo o 0,5 p. b. více než u domácností celkem. U pěti oddílů spotřebního koše byl vyšší cenový nárůst u domácností celkem, u sedmi oddílů ceny více rostly domácnostem důchodců.

K největším rozdílům ve prospěch domácností celkem oproti domácnostem důchodců došlo u oddílů bydlení (nárůst nižší o 4,2 p. b.), ostatní zboží a služby (nárůst nižší o 2,1 p. b.), stravování a ubytování (nárůst nižší o 1,3 p. b.). V případě bydlení byl rozdíl způsoben především metodicky – nezahrnutím imputovaného nájemného ve spotřebním koši domácností důchodců. U ostatního zboží a služeb rozdíly spočívají v odlišném cenovém vývoji služeb sociální péče a ostatních služeb jinde neuvedených. Ve stravování a ubytování jsou rozdíly zapříčiněny zejména rozdílným vývojem cen stravovacích služeb.

Příznivější cenový vývoj pro domácnosti důchodců se vyskytl především v oddíle rekreace a kultura (nárůst nižší o 0,9 p. b.) a v oddíle odívání a obuv (nárůst nižší o 0,7 p. b.). V oddíle rekreace a kultura se příznivěji pro domácnosti důchodců vyvíjely ceny dovolených s komplexními službami a ceny kulturních služeb. V oddíle odívání a obuv profitovaly domácnosti důchodců z vývoje cen oděvů a v menší míře i z vývoje cen obuvi.

Graf 3.2. Přírůstek průměrného ročního indexu spotřebitelských cen podle oddílů v roce 2022 v %

Zdroj: Cenová statistika ČSÚ

Domácnosti důchodců jsou více ohroženy inflací v oblasti potravin a nealkoholických nápojů, protože tyto složky spotřeby jsou pro ně významnější než pro ostatní populaci – tvoří největší část jejich spotřebního koše. A i to bylo jedním z faktorů, proč byla v roce 2022 inflace u domácností důchodců vyšší než pro jiné domácnosti.

4. Výdaje zdravotních pojišťoven na léčbu seniorů

Od roku 2017 jde v průměru **43 % z celkových výdajů zdravotních pojišťoven na léčbu seniorů ve věku 65 let a více**. V roce 2018 vzrostly tyto výdaje meziročně o 9 % na necelých 121 mld. Kč a v roce 2019 o 11 % na 133,8 mld. Kč. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán v roce 2020 (o 16 %), kdy zdravotní pojišťovny na zdravotní péči o seniory vydaly celkem 154,6 mld. Kč. V roce 2021 vydaly zdravotní pojišťovny **na léčbu žen 87,9 mld. Kč, za léčbu mužů 79,7 mld. Kč**. Meziročně tedy vzrostly náklady zdravotních pojišťoven **o 8,4 %**. **Nejméně za posledních pět let.**

Metodika

Data o výdajích zdravotních pojišťoven na zdravotní péči pocházejí z tzv. **zdravotnických účtů ČR** („SHA“, z anglického System of Health Accounts), které jsou sestavovány na základě „Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1338/2008 o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“. Systém zdravotnických účtů slouží ke komplexnímu vyjádření veškerých běžných výdajů na zdravotní péči.

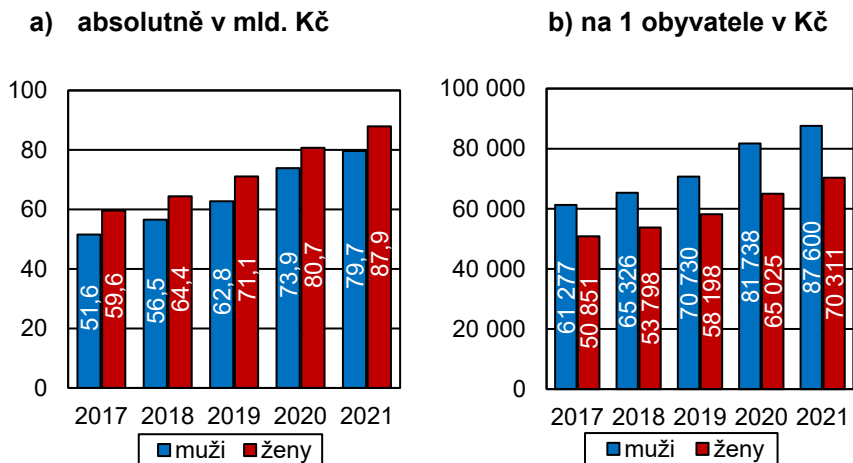
Z hlediska financování zdravotní péče v ČR mají zdravotní pojišťovny klíčové postavení a zároveň poskytují ze všech datových zdrojů nejdetailnější informace o výdajích. Jedná se například o rozdělení výdajů **za jednotlivé skupiny diagnóz** podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů („MKN-10“), **rozdělení podle věku a pohlaví a také rozdělení podle jednotlivých krajů**.

Od roku 2022 se pro analýzu výdajů na zdravotní péči nepoužívají data předaná přímo od jednotlivých zdravotních pojišťoven, ale data, která pojišťovny posílají v průběhu roku do Národního registru hrazených zdravotnických služeb (NRHZS) a Ministerstvu zdravotnictví České republiky (MZ ČR). Starší roky 2017–2019 byly revidovány podle nového datového zdroje.

Více podrobnějších informací a dat o výdajích na zdravotní péči v Česku lze najít v publikaci „Výsledky zdravotnických účtů ČR - 2010–2021“.

Graf 4.1 Výdaje zdravotních pojišťoven na léčbu seniorů ve věku 65+ podle pohlaví (2017–2021)

Zdroj: ČSÚ 2023, Zdravotnické účty ČR 2010–2021

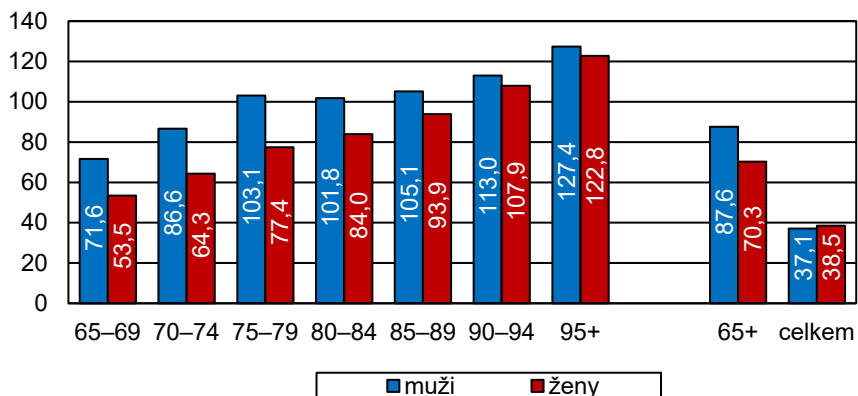
V přepočtu na jednoho seniora staršího 65 let (včetně) bez ohledu na pohlaví zaplatily v roce 2021 zdravotní pojišťovny v průměru **77,6 tis. Kč**, což je o 5,5 tis. Kč více než v roce předchozím a dokonce o více než 22 tis. Kč v roce 2017. Výdaje **na léčbu jedné ženy v seniorském věku** byly v roce 2021 o 17,3 tis. Kč nižší než výdaje na léčbu jednoho muže stejného věku a činily **70,3 tis. Kč**. **Za jednoho muže** pojišťovny vydaly v průměru **87,6 tis. Kč**. Výdaje zdravotních pojišťoven připadající na jednoho muže vzrostly za sledované období o více než 26 tisíc Kč, kdežto výdaje připadající na jednu ženu pouze o 19,5 tisíc Kč.

Pro srovnání, průměrné výdaje na 1 obyvatele Česka (bez ohledu na věk) v roce 2021 činily 38,5 tis. Kč a na 1 obyvatele muže 37,1 tis. Kč. Průměrné výdaje na 1 seniora ve věku nad 65 let byly tedy více než dvojnásobné.

S přibývajícím věkem logicky dochází ke zhoršování zdravotního stavu a s tím i ke zvýšení výdajů na zdravotní péči, jak lze vidět v grafu 4.2. Ve všech věkových skupinách **převažují výdaje na léčbu jednoho muže nad výdaji na jednu ženu**. Nejvyšší rozdíl lze vidět ve věkové skupině 75–79 let, kdy jsou výdaje na léčbu jednoho muže vyšší o téměř 26 tis. Kč.

Nejvíce pojišťovny zaplatily v přepočtu za jednoho muže staršího 95 let (127,4 tis. Kč), nejméně pak za jednu ženu ve věku 65–69 let (53,5 tis. Kč).

Graf 4.2 Průměrné výdaje zdravotních pojišťoven na jednoho obyvatele podle věku a pohlaví (tis. Kč, 2021)

Zdroj: ČSÚ 2023, Zdravotnické účty ČR 2010–2021

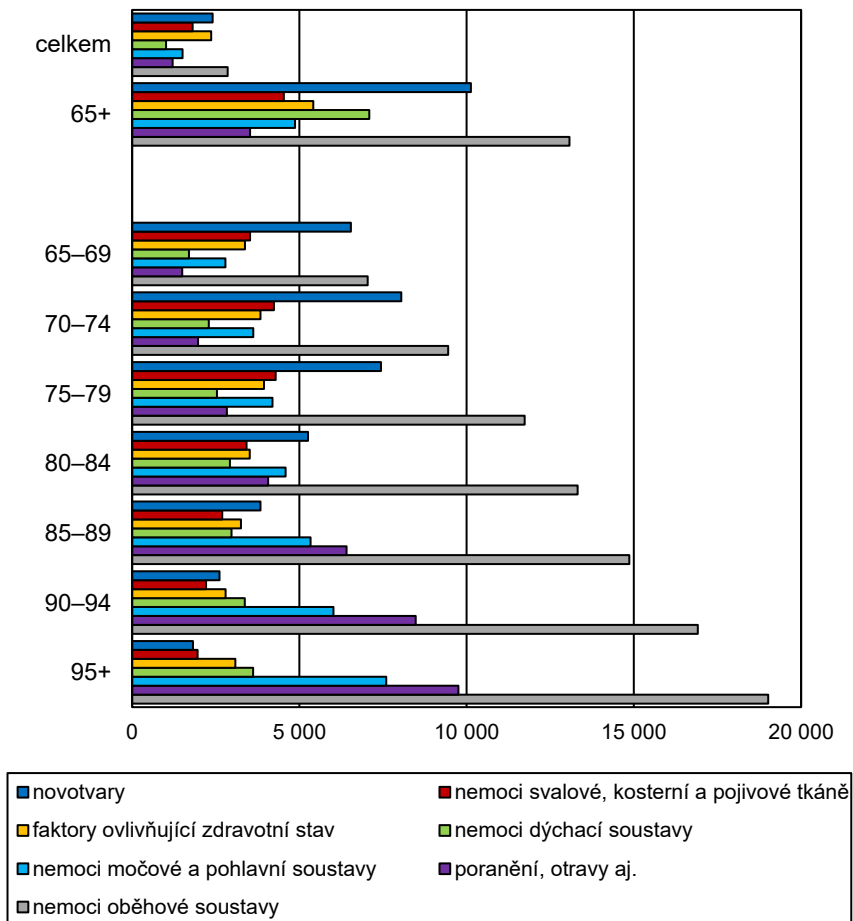
Největší část finančních prostředků zdravotních pojišťoven vydaných na léčbu seniorů v roce 2021 putovala **na léčbu nemocí oběhové soustavy, a to 28,2 mld. Kč**, což je 69 % z celkových výdajů pojišťoven na léčbu těchto onemocnění. V přepočtu na jednoho seniora opět výdaje rostou s přibývajícím věkem.

Rozdíl mezi výdaji za léčbu nemocí oběhové soustavy za jednoho seniora bez ohledu na pohlaví ve věku 65–69 let a 95+ činil **12 tis. Kč**. Nejvyšší částku vydaly zdravotní pojišťovny na léčbu těchto nemocí za jednoho obyvatele v seniorském věku staršího 95 let. Mezi nemocí oběhové soustavy patří například ischemické nemoci srdeční (infarkt myokardu, angina

pectoris aj.), hypertenzní nemoci, chronické revmatické choroby srdeční, plicní embolie, cévní mozková příhoda, zánět žil.

Graf 4.3 Průměrné výdaje zdravotních pojišťoven na jednoho obyvatele u nejnákladnějších diagnóz podle věku (Kč, 2021)

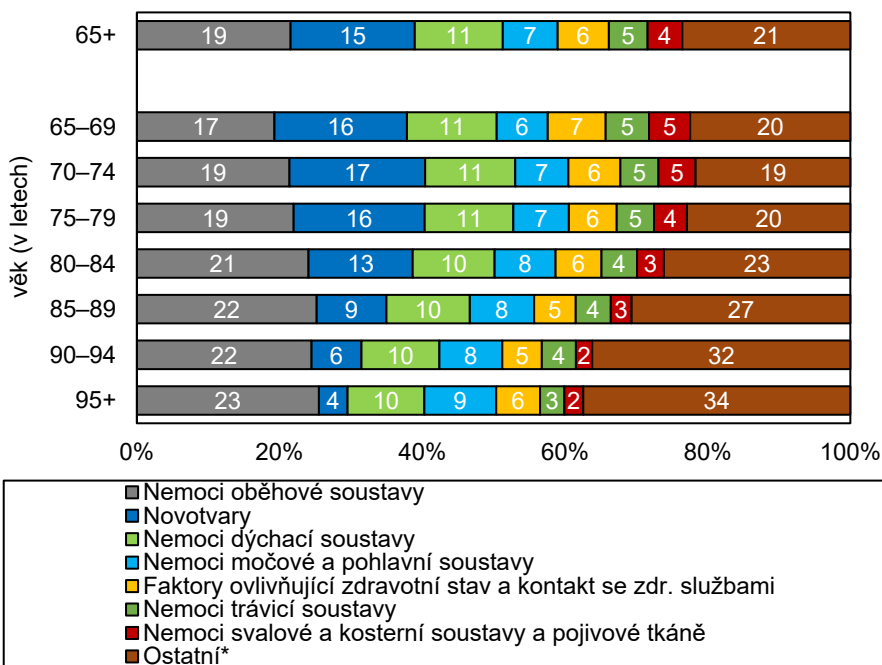

Zdroj: ČSÚ 2023, Zdravotnické účty ČR 2010–2021

U obou pohlaví téměř ve všech věkových skupinách seniorů připadají **nejvyšší výdaje na léčbu nemocí oběhové soustavy**. Druhé v pořadí jsou výdaje **za léčbu novotvarů**. Třetí nejvyšší výdaje byly zaznamenány za léčbu nemocí dýchací soustavy.

Graf 4.4 Struktura výdajů zdravotních pojišťoven za péči o seniory podle věku a skupin diagnóz (% , 2021)

a) muži

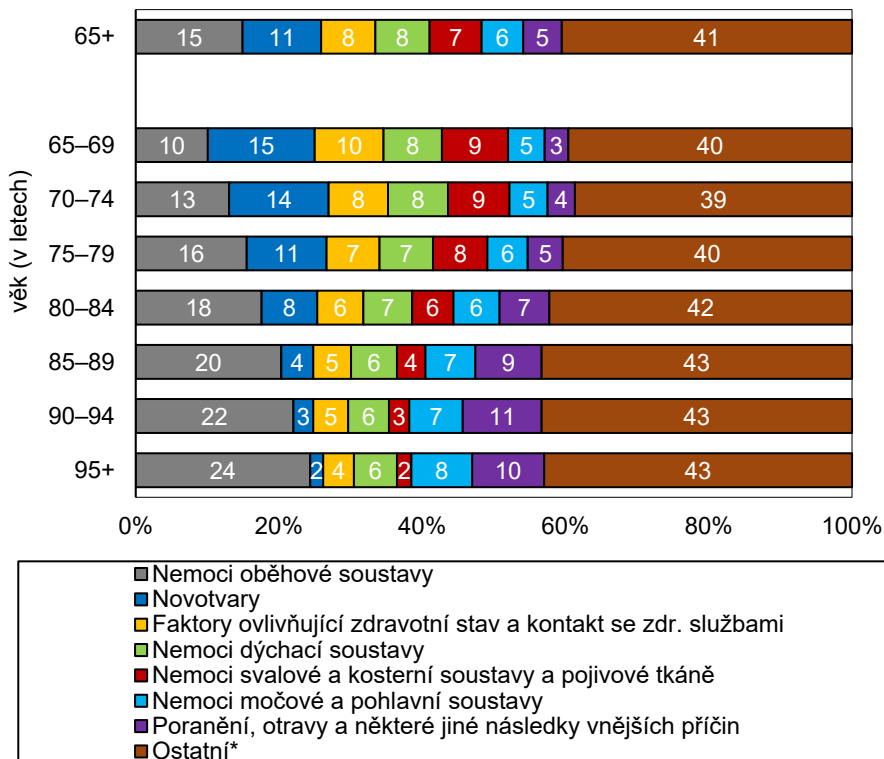

*Zahrnuje například nemoci nervové soustavy, poruchy duševní a poruchy chování, poranění, otravy a některé jiné následky vnějších příčin.

Zdroj: ČSÚ 2023, Zdravotnické účty ČR 2010–2021

b) ženy

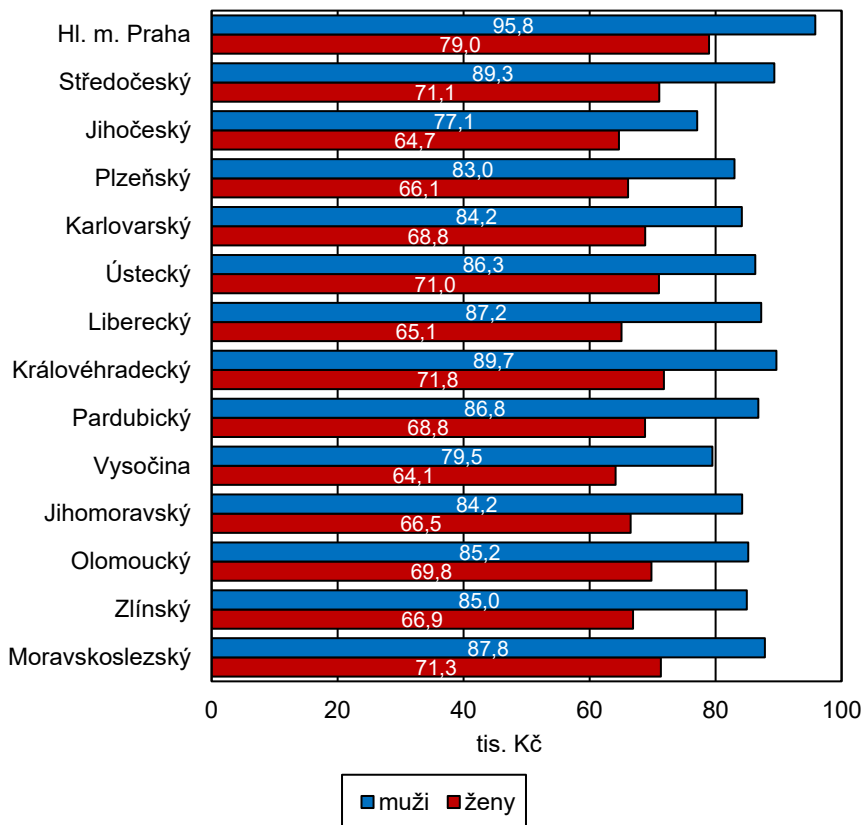
*Zahrnuje například nemoci nervové soustavy, poruchy duševní a poruchy chování.

Zdroj: ČSÚ 2023, Zdravotnické účty ČR 2010–2021

U mužů nad 65 let vydají zdravotní pojišťovny za léčbu nemocí čtyř nejnákladnějších skupin diagnóz polovinu veškerých výdajů. S rostoucím věkem se mění procentuální zastoupení výdajů na jednotlivé skupiny onemocnění. Zatímco podíl nákladů na nemoci oběhové soustavy s věkem roste, u novotvarů je to naopak. U žen s věkem klesají také výdaje na nemoci svalové, kosterní soustavy a pojivové tkáně.

Výdaje zdravotních pojišťoven na péči seniorů jsou výrazně diferenciované také z hlediska regionálního členění. V roce 2021 zaplatily zdravotní pojišťovny **nejvyšší částku** na léčbu jednoho seniora ve věku 65 let a více bez ohledu na pohlaví **v Hlavním městě Praze** (85,9 tis. Kč), naopak nejméně v **Jihočeském kraji**, a to o 15,9 tis. Kč méně (70,1 tis. Kč).

Graf 4.5 Výdaje na zdravotní péči na jednoho obyvatele ve věku 65+ podle pohlaví a kraje trvalého bydliště (tis. Kč, 2021)

Zdroj: ČSÚ 2023, Zdravotnické účty ČR 2010–2021

Jak lze vidět v grafu 4.5 ve všech krajích **převyšovaly výdaje na léčbu jednoho seniora nad výdaji na jednu seniorku**. Rozdíly ve všech krajích činily v průměru 16,9 tis. Kč. Nejvyšší byl zaznamenán v Libereckém kraji, kde byly výdaje na jednoho seniora mužského pohlaví o 22,2 tis. Kč vyšší než na jednu seniorku, nejnižší potom v Jihočeském kraji (12,4 tis. Kč).

Nejnižší náklady na léčbu jednoho seniora staršího 65 let byly v roce 2021 vykázány v Jihočeském kraji (77,1 tis. Kč), nejvyšší pak v Hlavním městě Praze (95,8 tis. Kč). Nejméně nákladná péče byla o seniorky v kraji Vysočina (64,1 tis. Kč), nejvíce pak bylo vynaloženo opět v Hlavním městě Praze, kde výdaje připadající na jednu ženu starší 65 let činily 79 tis. Kč.

5. Senioři v zaměstnání

Životní období po dosažení věku 60 let je spíše typické ekonomickou neaktivitou. Pracovní kariéra se však jak u mužů, tak u žen v posledních desetiletích posouvá do vyššího věku a stále více se protahuje právě do seniorského období, a to i nad rámec stanovený posunováním zákonného věku odchodu do starobního důchodu. Zaslouží si zkoumat změny, ke kterým v průběhu času dochází. Proměňuje se nejen ekonomická aktivita, ale také struktura zaměstnání či odvětví, kde senioři pracují.

Metodika: ČSÚ provádí Výběrové šetření pracovních sil, na základě Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2019/1700. Je prováděno na vzorku cca 42 tis. osob ve věku 15 a více let, které žijí v soukromých domácnostech. Jejich součástí nejsou osoby žijící v tzv. kolektivních domácnostech (domovech pro seniory apod.). Podrobnější výsledky a více informací z Výběrového šetření pracovních sil viz:

https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace

Údaje o výdělcích jsou čerpány ze strukturální mzdové statistiky, viz <https://www.czso.cz/csu/czso/struktura-mezd-zamestnancu-2022>

5.1. Rostoucí zaměstnanost seniorů

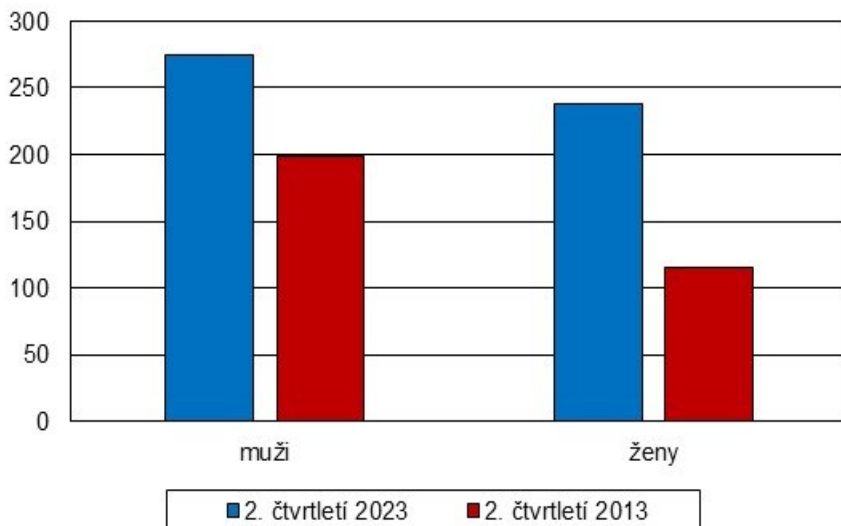
Před deseti lety, ve 2. čtvrtletí 2013 bylo podle VŠPS seniorů starších 60 let v ČR 2 521,3 tis. Naprostá většina (2 197 tis.; 87,1 %) z nich nepracovala, ani si nehledala zaměstnání. Ty označujeme jako ekonomicky neaktivní. Zaměstnaných seniorů bylo 313,4 tis. Specifická míra zaměstnanosti, tj. podíl zaměstnaných na populaci v daném věku, tak byla 12,4 %.

O desetiletí později, v aktuálním období 2. čtvrtletí 2023, se počet seniorů dostal na 2 750,6 tis. Většina (2 230 tis.) z nich se sice stále neúčastní trhu práce, ale podíl ekonomicky neaktivních se snížil na 81,1 %, tedy o 6,1 procentního bodu. Zaměstnaných seniorů bylo 511,3 tis., míra zaměstnanosti se zrcadlově zvýšila o 6,2 p. b. na 18,6 %.

V jiném pohledu lze říci, že ve 2. čtvrtletí 2013 tvořili senioři jen 6,3 % všech zaměstnanců. Aktuálně je to již každý desátý (10,1 %), jejich význam pro zaměstnavatele se značně zvýšil.

Graf 5.1 Počty pracujících seniorů v 2. čtvrtletí 2013 a 2023 podle pohlaví, tis. osob

Zdroj: Výběrové šetření pracovních sil ČSÚ

U mužů v seniorském věku byla míra zaměstnanosti vždy podstatně vyšší, avšak u žen se její nárůst projevil více. Popišme si to konkrétně: Z počtu 1 083,6 tis. mužů v roce 2013 pracovalo 198,5 tis., což odpovídá míře zaměstnanosti 18,3 %. O deset let později mělo zaměstnání 274,1 tis. mužů z počtu 1 147,9 tis., což je míra 23,9 %, a blíží se tak hranici čtvrtiny. U žen pracovalo ve 2. čtvrtletí 2013 pouze 114,9 tis. z počtu 1 437 tis., což je míra 8,0 %, o deset let později již mělo zaměstnání 237,3 tis. z počtu 1 602,7 tis. Míra zaměstnanosti žen v seniorském věku se tak zvýšila na 14,8 %, což je o 6,8 procentního bodu více, zatímco u mužů v seniorském věku došlo k nárůstu míry jen o 5,6 p. b.

Míry zaměstnanosti seniorů, jak mužů, tak žen, jsou výrazně rozdílné v regionálním třídění. Nejvyšší jsou v hlavním městě, kde aktuálně pracuje takřka každý třetí muž v seniorském věku (32,2 %) a téměř čtvrtina žen (22,3 %). Naopak v Moravskoslezském kraji je míra zaměstnanosti senierek jen 12,1 % a u mužů 20,8 %. Je pozoruhodné, že v Praze se míra u žen za deset let zvýšila velmi nadprůměrně o 8,1 p. b., zatímco u mužů vzrostla jen podprůměrně o 4,6 p. b.

5.2. Pracující senioři podle postavení v zaměstnání a podle odvětví

Dlouhodobý růst počtu pracujících seniorů je provázen výraznými změnami v ekonomické struktuře těchto osob.

Více jak tři čtvrtiny pracujících seniorů jsou aktuálně v postavení zaměstnance (76,9 %). To je výrazně menší proporce, než je na celku, kde zaměstnanci tvoří 83,5 %, ale především ve srovnání s nejmladšími ročníky do 24 let na trhu práce, kteří jsou zaměstnanci z 91 %. Senioři jsou totiž mnohem častěji zaměstnavateli, než je obvyklé – podíl u seniorů je 4,1 %, zatímco na celku je to jen 2,4 %. Každý šestý zaměstnavatel je tak starší 60 let.

Výrazně vyšší podíly mají senioři také u zbývajících kategorií – pracujících na vlastní účet (OSVČ) a pomáhajících rodinných příslušníků. 93 tis. OSVČ je starších 60 let, což představuje 13,2 % ze všech OSVČ, resp. 18,2 % seniorů využívá tuto formu práce. Čtyři z deseti pomáhajících rodinných příslušníků (3,3 tis.) pak jsou senioři, pracují tedy neformálně.

Ve srovnání s o deset let staršími statistickými údaji se však struktura zaměstnanosti seniorů „normalizuje“ (ve smyslu posouvání k mladším věkovým skupinám). Vysoký podíl OSVČ se u nich snížil z 21,5 % na 18,2 %, i když vzhledem k nárůstu absolutních počtů pracujících seniorů došlo ke zvýšení z 67,5 tis. na 93 tis. To již tak neplatí u zaměstnavatelů, kde se počet zvýšil z 20 tis. jen na 20,8 tis., čímž se podíl propadl z 6,4 % na 4,1 %.

Počet pomáhajících rodinných příslušníků se snížil dramaticky z 8 tis. na 3,3 tis. Naopak počet zaměstnanců narostl z 217,8 tis. na 393,3 tis., čímž se podíl zvýšil z 69,5 % na 76,9 %.

Vývoj u pracujících seniorů je zřejmý i ve struktuře odvětví, tj. činnosti pracoviště, kde jsou zaměstnáni. I v tomto třídění senioři následují změny, které se dějí i u mladších ročníků zaměstnanců, resp. v celé ekonomice.

Senioři stále nadprůměrně pracují v primárním sektoru, tedy v odvětvích zemědělství, lesnictví a rybnářství. Podíl seniorů představuje 3,8 %, zatímco z celku všech pracujících činí pouze 2,7 %. Ve srovnání s dobou před deseti lety však podíl seniorů zaznamenal pokles z 5,4 %. Tento podíl tak poklesl o 1,5 p. b., zatímco podíl průměru na celku všech zaměstnanců se snížil jen o 0,4 p. b.

Také v sekundárním sektoru průmyslu a stavebnictví pracují senioři ve stále nižší proporcii, podíl se snížil z 30,2 % na aktuálních 26,7 %. Také zde je toto snížení (3,5 p. b.) vyšší než pokles na celé zaměstnanosti, kde to bylo 1,8 p. b. Logicky se zvýšil podíl seniorů pracujících v terciálním sektoru, z 64,4 % na 69,4 %. V absolutních počtech to znamenalo, že ve službách před deseti lety pracovalo 201,8 tis. seniorů, aktuálně jich je zde již 355 tis.

Tab. 5.1 Počet a podíl pracujících seniorů ve vybraných odvětvích (sekce CZ-NACE), 2. čtvrtletí 2023

Zaměstnaní podle klasifikace CZ-NACE	Celkem	Ve věku 60 a více let	Podíl 60 a víceletých na zaměstnanosti v sekcích NACE
			v %
Celkem	5 063,9	511,3	10,1
z toho:			
Zemědělství, lesnictví a rybařství	A 138,2	19,6	14,2
Zpracovatelský průmysl	C 1 278,4	85,6	6,7
Stavebnictví	F 388,6	32,7	8,4
Velkoobchod a maloob.; opravy motorových vozidel	G 556,5	51,5	9,3
Doprava a skladování	H 315,8	30,3	9,6
Ubytování, stravování a pohostinství	I 166,8	13,6	8,1
Informační a komunikační činnosti	J 193,9	9,7	5,0
Peněžnictví a pojišťovnictví	K 118,7	9,4	7,9
Profesní, vědecké a technické činnosti	M 279,9	37,9	13,5
Administrativní a podpůrné činnosti	N 118,3	18,2	15,4
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	O 321,4	41,6	12,9
Vzdělávání	P 382,2	52,6	13,8
Zdravotní a sociální péče	Q 399,9	46,5	11,6
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	R 90,1	15,3	16,9

Zdroj: Výběrové šetření pracovních sil ČSÚ

Z konkrétních odvětví pracují senioři výrazně často ve vzdělávání, v kultuře, v profesních, vědeckých a technických činnostech a také ve veřejné správě. Naopak málokdy potkáme pracujícího seniora v bankách a pojišťovnách, a v informačních a komunikačních činnostech, protože v těchto odvětvích dominují pracující v mladém a středním věku.

Nižší podíl mají senioři též v ubytování, stravování a pohostinství, ale i v odvětvích často náročných na fyzickou zdatnost jako je např. zpracovatelský průmysl.

Vysoké zastoupení pracujících seniorů je v administrativních a podpůrných činnostech, kam spadají bezpečnostní agentury a také agentury práce.

V toto směru se za poslední desetiletí změnila situace vcelku málo, snad jen s výjimkou výrazného zestárnutí veřejné správy.

5.3. Pracující senioři podle profesí

Podobný vývoj je u pracujících seniorů i ve struktuře podle klasifikace zaměstnání. Senioři pracují relativně podprůměrně ve třídě řemeslníků a opraváři a ve třídě obsluha strojů a zařízení, montéři, což jsou skupiny profesí s vysokou fyzickou zátěží. O něco méně také senioři pracují i v kategorii technických a odborných pracovníků. Naopak podíl pracujících seniorů je značně vyšší v nejvíce kvalifikovaných profesích, tedy ve skupině řídicích pracovníků a ve skupině specialistů. V obou těchto skupinách je pro výkon zaměstnání často požadováno formální vzdělání na úrovni dokončeného terciárního studia. Právě vysoce vzdělaní a kvalifikovaní pracovníci si nejčastěji prodlužují kariéru do vyššího věku. Na druhé straně je však podíl seniorů také vysoký ve skupině kvalifikovaných dělníků v zemědělství (což potvrzuje údaje za odvětví pracujících v zemědělství, lesnictví a rybářství) a především u nejméně kvalifikovaných pomocných a nekvalifikovaných pracovníků.

Za poslední desetiletí se proporce pracujících seniorů výrazně snížily u řemeslníků a opraváři, z 15,8 % na 12,4 %, a také u techniků, z 16,4 % na 14,9 %. Na druhé straně se pracující senioři silně přesunuli do kategorie pracovníků ve službách a prodeji, kde aktuálně našel zaměstnání již více než každý šestý pracující senior (16,4 %), zatímco před deseti lety to bylo jen 14,3 %. V absolutním vyjádření posílili senioři nejvíce hlavní třídu specialistů, kde se za desetiletí zvýšily počty z 60,4 tis. na 108,1 tis.

Tab. 5.2 Počet a podíl pracujících seniorů ve vybraných hlavních třídách zaměstnání (CZ-ISCO), 2. čtvrtletí 2023

Zaměstnaní podle klasifikace CZ-ISCO	Celkem	Ve věku 60 a více let	Podíl 60 a víceletých na zaměstnanosti v hl. třídách zaměstnání
			v %
Celkem	5 063,9	511,3	10,1
z toho:			
Zákonodárci a řídící pracovníci 1	265,3	37,5	14,1
Specialisté 2	992,8	108,1	10,9
Techničtí a odborní pracovníci 3	825,9	76,4	9,3
Úředníci 4	411,9	43,7	10,6
Pracovníci ve službách a prodeji 5	764,6	84,0	11,0
Kvalifikovaní dělníci v zemědělství 6	63,9	8,9	13,9
Řemeslníci a opraváři 7	797,6	63,5	8,0
Obsluha strojů a zařízení, montéři 8	653,5	51,1	7,8
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci 9	272,2	38,3	14,1

Zdroj: Výběrové šetření pracovních sil ČSÚ

5.4. Nezaměstnaní senioři

Nezaměstnanost v zásadě není fenomén, který by byl pro populaci osob starších 60 let statisticky významný. Příčinou je patrně skutečnost, že na rozdíl od mladších lidí měli většinou možnost zvolit „únikovou strategii“, tedy odchod do (předčasného či řádného starobního) důchodu. Na druhou stranu je známým faktem, že v případě propuštění se možnost nalezení nového kvalitního zaměstnání s vyššími léty zhoršuje, a to se týká již osob v hluboce předdůchodovém věku.

Z hlediska míry nezaměstnanosti, která vyjadřuje relativní podíl nevyužitých pracovních sil, je současná situace odlišná od té před deseti i pěti lety.

Ve 2. čtvrtletí 2023 byla míra nezaměstnanosti u věkové skupiny 60-64 let na úrovni 2,4 %, u lidí nad 65 let již jen 0,5 %. Pět let předtím – v situaci hospodářského boomu – byly míry v těchto skupinách 1,9 %, resp. 0,7 %, došlo k nárůstu u mladších seniorů a poklesu u starších. Před deseti lety, ve 2. čtvrtletí 2013, ještě doznívaly následky velké recese, míry nezaměstnanosti byly na úrovni 3,9 % u věkové skupiny 60-64 let a 2,0 % u lidí nad 65 let. Ve všech těchto obdobích byly míry u seniorů nižší než obecná míra nezaměstnanosti.

Všechny uvedené míry byly zároveň velmi nízké ve srovnání s nejmladšími věkovými skupinami, kde pro věk 15–19 let činila ve 2. čtvrtletí 2013 míra nezaměstnanosti 39,1 %, o pět let později 17,1 %, a poslední údaj byl 33,9 %. Tyto vysoké hodnoty jsou poznamenány tím, že trhu práce se účastní jen velmi malé procento lidí v této věkové skupině – jde o ty, kteří se nedostali na školy, a typicky jim chybí jakákoli pracovní praxe, což je diskvalifikuje v očích zaměstnavatelů.

5.5. Mzdy seniorů

Statistické ukazatele porovnávající mzdy v různých demografických skupinách jsou výrazně ovlivněné odlišným zastoupením dané skupiny v zaměstnanecké subpopulaci, která mzdy pobírá. Liší se jejich míry zaměstnanosti, ale i výše popsané vnitřní struktury, vč. rozdělení na sebezaměstnané (podnikatele) a zaměstnance, přičemž je nutné zdůraznit, že ta první skupina nepobírá mzdy, a není tak ve mzdových ukazatelích zahrnuta.

Týká se to jak porovnávání mužů a žen (které více vypadávají z trhu práce v důsledku mateřství či péče), tak srovnávání středních věkových skupin s mladými lidmi (kteří často studují), a především se seniorskou skupinou, která již trh práce opouští. Typické totiž je, že svou pracovní dráhu prodlužují do vyššího věku především lidé s úspěšnější kariérou a vyššími výdělky. Jsou to zejména zaměstnanci v řídicích či expertních pozicích, lidé s vyššími stupni dosaženého vzdělání. Na druhé straně jsou do placeného zaměstnání (přivýdělků) také nuceni senioři s velmi nízkou životní úrovní, s malými důchody, popř. musí nadále pracovat ti, kteří vůbec nezískali nárok na starobní důchod.

Popsat jednoduše, jak vypadá standardní pracující senior a kolik vydělává, proto takřka nelze. Věnovat se budeme dále těm, kteří jsou již za hranicí důchodového věku.

V roce 2022 byla průměrná mzda seniorů ve věku 65 a více let 36 318 Kč. To bylo jen o 3 % méně, než činila mediánová mzda všech zaměstnanců (37 418 Kč), takřka shodně jako měli zaměstnanci ve věku 55–59 let (36 485 Kč). Bylo to ovšem značně více, než činila hodnota pro věkovou kategorii 20–24 let (31 007 Kč).

Mírně odlišný obrázek získáme z údajů o průměrných mzdách, kde je mzdová úroveň seniorů (43 973 Kč) vyšší o 1 % než celkový průměr (43 413 Kč) a dokonce vyšší než průměrné mzdy v předcházejících třech pětiletých skupinách, tzn. pro věk 50–64 let. Stojí za tím právě velmi vysoká diference v této skupině – variační koeficient mezd je tu 81 %, zatímco u mladých je pouze 32 % (mají výdělky značně nivelizované), i v dalších věkových skupinách se pohybuje od 42 do 77 %.

Statistické ukazatele polohy jsou proto pro vyjádření mzdové úrovně u seniorů nejméně vypovídající, neboť takto skupina zaměstnanců, třebaže tvoří jen 2,1 % všech zaměstnanců, je z hlediska výdělků extrémně různorodá.

Takřka 5 % zaměstnanců ve věku 65+ let pobíralo hrubou mzdu jen do výše 18 000 Kč, více jak čtvrtina měla méně než 27 000 Kč. Naopak 16 % seniorů mělo více než 60 000 Kč měsíčně, což je zhruba stejná proporce jako u zaměstnanců na vrcholu kariéry (30–49 let), ovšem z podstatně menšího počtu případů.

Tak jako v ostatních věkových skupinách, i pro seniory platí, že nejvyšší mzdy pobírají zaměstnanci v manažerských pozicích. Průměrná mzda 82 218 Kč u seniorů v řídicích pozicích za rok 2022 však byla značně nižší než u čtyřicátníků, kde překračovala stotisícovou hranici. Na druhé straně bylo v této kategorii Klasifikace zaměstnání zastoupení seniorů dvojnásobné (podíl 4,2 %) proti jiným kategoriím, proto též průměrný věk řídicích pracovníků (48,1 roku) je o několik let vyšší než celku všech zaměstnanců (44 let).

Vysoký podíl 3,1 % mají senioři také v kategorii specialistů, kde měli průměrnou mzdu 61 231 Kč, což je jen mírně nižší než průměr všech specialistů (62 497 Kč). Totéž platí pro kategorii úředníků s průměrnou mzdou 34 798 Kč, kde však mají senioři zastoupení velmi nízké, jen 1,5 %. Stejně nízký podíl mají senioři v dělnických kategoriích řemeslníci a opraváři a obsluha strojů a zařízení, montéři, kde jsou jejich průměrné mzdy (32 693 Kč a 32 852 Kč) pod průměrem kategorie o 10 %, resp. 6 %.

Každý čtyřicátý zaměstnanec ve věku 65+ let spadal v roce 2023 do kategorie pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, kde byla celková průměrná mzda jen 25 198 Kč, přičemž u seniorů byla ještě nižší (23 874 Kč). Průměrný věk v této kategorii byl druhý nejvyšší po manažerech (45,8 roku).

Rozložení typu „U“ se projevuje u zaměstnanců-seniorů i v třídění podle dosaženého typu vzdělání. Nejvyšší podíl najdeme u vysokoškoláků, kde byl v seniorském věku každý dvacátý sedmý (3,7 %). Na druhé straně mají nadstandardní podíl 2,4 % u nejméně vzdělané kategorie ZŠ (včetně nedokončené ZŠ). Minimální podíl 0,4 % mají senioři u pomaturitního vzdělání vč. bakalářského. Tam však jako v jediné kategorii byla průměrná mzda u seniorů vyšší, než byl průměr všech zaměstnanců kategorie. Naopak u ZŠ byla průměrná mzda seniorů nižší až o desetinu proti všem zaměstnancům této kategorie.

6. Sociální zabezpečení

Metodika: Údaje v této kapitole pochází z administrativních zdrojů dat a jsou přebírány od Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), resp. od České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ). Více informací naleznete v publikaci [Vybrané údaje o sociálním zabezpečení](#).

6.1. Důchody

Důchodové pojištění zajišťuje občany pro případ stáří, invalidity nebo při ztrátě živitele. Ze základního důchodového pojištění se poskytují důchody starobní, invalidní a pozůstalostní.

Plný starobní důchod může být pobírán buď po dosažení důchodového věku, a pak se jedná o řádný starobní důchod, nebo v zákonem stanovené době před dosažením důchodového věku, a pak se jedná o *předčasný starobní důchod*.

Nárok na řádný i předčasný starobní důchod je zároveň podmíněn získáním potřebné doby pojištění.

Vdova/vdovec má nárok na *vdovský/vdovecký důchod* pod podmínkou, že zesnulý byl poživitelem starobního nebo invalidního důchodu anebo ke dni smrti splnil podmínky potřebné k nároku na invalidní nebo starobní důchod, anebo zemřel následkem pracovního úrazu (nemoci z povolání).

Důchody mohou být vypláceny samostatně, a pak se jedná o tzv. *sólo důchody*. Vdovské a vdovecké důchody mohou být vypláceny *v souběhu* se starobním nebo invalidním důchodem.

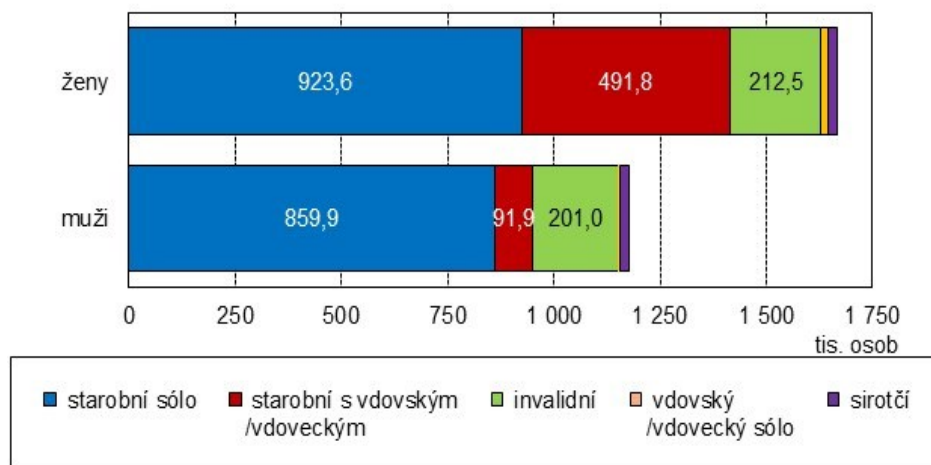
Více viz zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Podle údajů České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) pobíralo v Česku ke konci roku 2022 některý z důchodů¹ 2 844,2 tisíce osob, což odpovídá 26 % populace. Nějaký důchod pobíralo 22 % (1 176,9 tis.) mužů a 30 % (1 667,3 tis.) žen.

Naprostá většina příjemců důchodu, přes 2 367 tisíc osob, pobírala důchod starobní. Počet starobních důchodců meziročně klesl o 10,6 tisíce, v roce 2022 tak pobíralo starobní důchod (včetně souběhu s vdovským nebo vdoveckým) 1 415 tisíc žen a 952 tisíc mužů. U mužů zůstal počet starobních důchodců téměř beze změny, zatímco u žen byl zaznamenán pokles počtu příjemkyň o téměř 11 tisíc.

Graf 6.1 Příjemci důchodů podle druhu důchodu k 31. 12. 2022

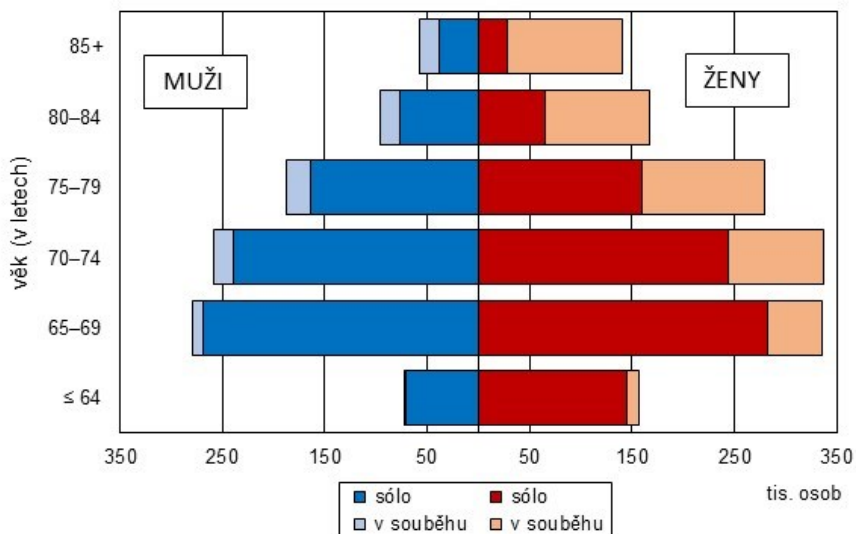
Zdroj dat: ČSSZ

¹ Jedná se o důchody, které se poskytují podle zákona o důchodovém pojištění – tzv. důchody v civilním sektoru. Nejsou zde obsaženy údaje týkající se ozbrojených složek Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti.

Mezi starobními důchodci převažují ženy, z deseti osob pobírajících v roce 2022 starobní důchod bylo šest žen. Toto vyšší zastoupení žen mezi důchodci souvisí jednak s tím, že se v průměru dožívají vyššího věku a také s tím, že především v minulosti odcházely do důchodu dříve než muži.

Průměrný věk starobních důchodců (za obě pohlaví dohromady) činil 72 let. Ženy pobíraly řádný starobní důchod v průměru 28,6 let, u mužů to bylo o 9,3 let méně.

Graf 6.2 Příjemci starobních důchodů podle pohlaví a věku k 31. 12. 2022

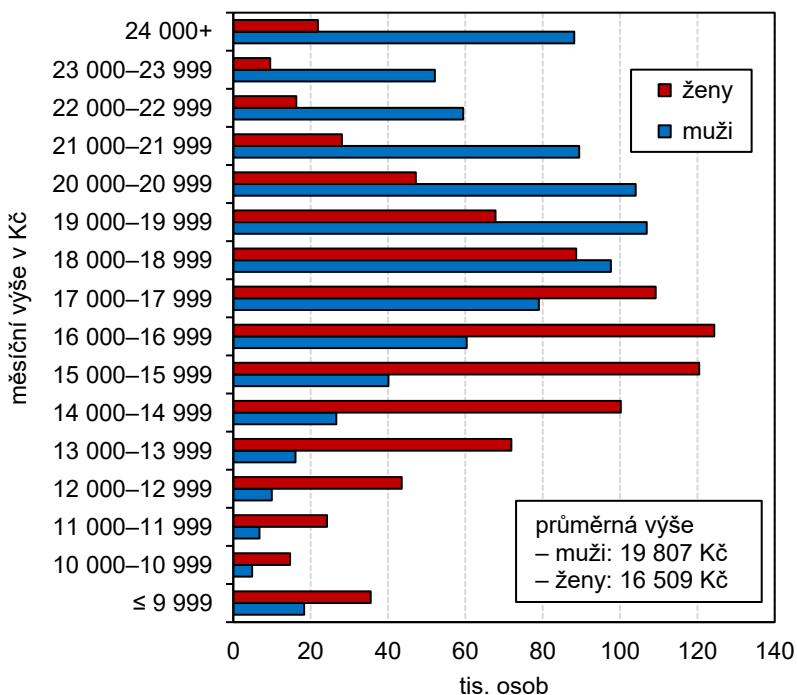
Zdroj dat: ČSSZ

Tři čtvrtiny (1 784 tis.) starobních důchodců pobíraly starobní důchod samostatně a zbylá jedna čtvrtina pobírala starobní důchod zároveň s pozůstalostním důchodem. Mezi muži a ženami se tento podíl ale výrazně liší. Zatímco ženy pobíraly starobní důchod v souběhu s vdovským důchodem v 35 % případů, mezi muži pobírajícími starobní důchod dostávala zároveň vdovecký pouze desetina.

V roce 2022 pobíralo 680 tisíc osob (291 tis mužů a 389 tis žen) starobní důchod, který byl v minulosti přiznán předčasně. To představovalo více než čtvrtinu (28,8 %) ze všech příjemců plného starobního důchodu (30,7 % v případě mužů a 27,6 % v případě žen), zatímco v roce 2010 to byla necelá pětina (19 %). V roce 2022 bylo nově přiznáno 44,6 tisíc starobních důchodů před dosažením důchodového věku, což bylo téměř o 20 tis. více než v předchozím roce. Za tímto nárůstem stojí fakt, že v roce 2022 došlo dvakrát k mimořádné valorizaci důchodů a stalo se tak výhodnější požádat o předčasný důchod než čekat na řádný věk odchodu do starobního důchodu.

Graf 6.3 Příjemci starobních důchodů podle měsíční výše k 31. 12. 2022

Pozn.: pouze plné starobní důchody vyplácené sólo (bez souběhu s vdovským nebo vdoveckým důchodem)

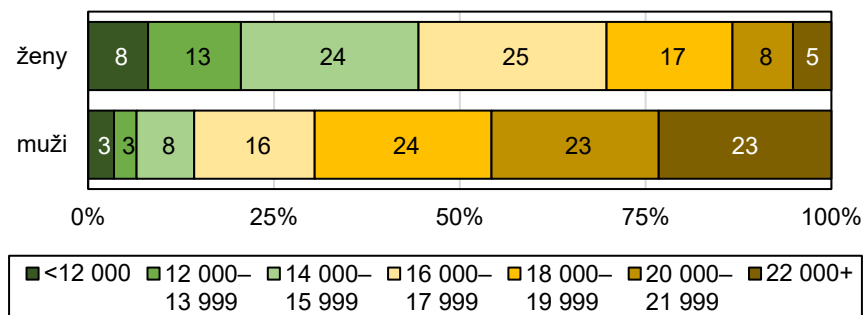
Zdroj dat: ČSSZ

Ze všech nově přiznaných plných starobních důchodů v roce 2022 jich bylo přiznáno předčasně 43 %, tedy výrazně více ve srovnání s 34 % v roce 2021. Průměrná výše nově přiznaného předčasného starobního důchodu v roce 2022 dosáhla 18 221 tis. Kč, tedy o 2 220 Kč méně, než byla průměrná výše starobního důchodu přiznaného po dosažení důchodového věku.

Možnost odejít naopak později do důchodu (tzv. přesluhování) a zvýšit si tak procentní výměru starobního důchodu využilo v roce 2022 celkem 455 osob, což představuje 0,4 % ze všech nových starobních důchodců. Průměrná výše takového důchodu v roce 2022 dosáhla 25 819 Kč.

Ke konci roku 2022 pobíralo v Česku celkem 614 tisíc osob vdovský nebo vdovecký důchod. V naprosté většině případů (94 %) se jednalo o seniory (ve věku 65 a více let). Ze všech vdovských / vdoveckých důchodů bylo pouze 24 tisíc (3,9 %) vypláceno samostatně. Naprostá většina – 583 tis. bylo vypláceno v souběhu se starobním důchodem a 5,9 tisíce v souběhu s invalidním důchodem. Ze všech příjemců vdovských či vdoveckých důchodů tvořily ženy 84 %.

Graf 6.4 Struktura příjemců starobních důchodů podle měsíční výše důchodu (v Kč) k 31. 12. 2022 (%)

Pozn.: pouze plné starobní důchody vyplácené sólo (bez souběhu s vdovským nebo vdoveckým důchodem)

Zdroj dat: ČSSZ

Průměrná výše plného starobního důchodu (sólo) dosáhla v prosinci 2022 částky 18 098 Kč, meziročně vzrostla o 17,1 % (absolutně o 2 645 Kč) a představovala tak 42 % průměrné hrubé mzdy. Průměrný důchod je u žen dlouhodobě nižší než v případě mužů. V prosinci 2022 dosahoval průměrný starobní důchod žen (vyplácený sólo) úrovně 83 % stejného druhu důchodu u mužů, v absolutním vyjádření to bylo o 3 298 Kč méně. Téměř polovina (45 %) příjemkyň sólo starobního důchodu pobírala méně než 16 tis. Kč, zatímco z mužů pouze 14 %. Naopak více než pětina mužů (23 %) pobírala alespoň 22 tis. Kč, zatímco z žen pouze 5 % (podrobněji viz graf 6.4).

6.2. Zařízení sociálních služeb

Domovy pro seniory poskytují dlouhodobé pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby.

Domovy se zvláštním režimem poskytují dlouhodobé pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu chronického duševního onemocnění, závislosti na návykových látkách, osobám s Alzheimerovou nemocí, stařeckou demencí a dalšími typy demencí, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby.

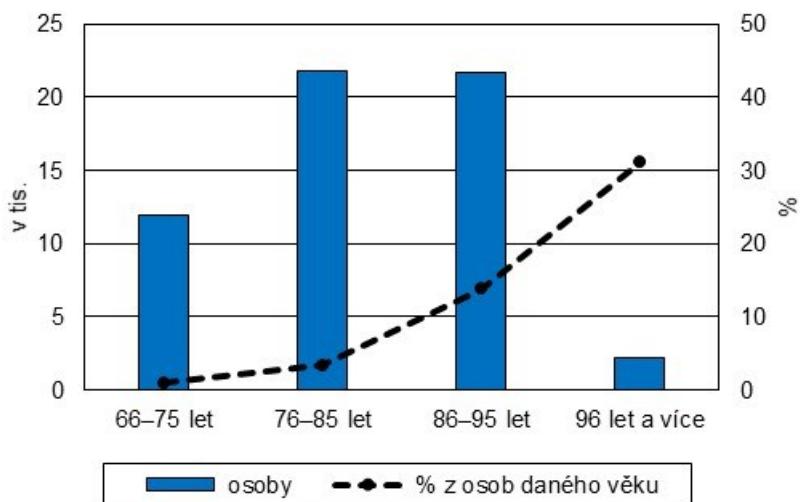
Více viz zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Ke konci roku 2022 žilo 57,6 tisíc seniorů (2,8 % ze všech osob ve věku 66 a více let²) v některém ze zařízení sociálních služeb. Se zvyšujícím se věkem se zastoupení osob výrazně zvyšuje. Zatímco ve věku 66 až 75 let žilo v nějakém pobytovém zařízení 1 % osob, ve věkové skupině 76 až 85 to byla 3 % seniorů, ve věku 86 až 95 let již 14 % a z nejstarších seniorů ve věku 96 a více let téměř třetina (31 %).

² Toto nestandardní vymezení vychází z výkazu Soc (MPSV) V 1-01, pomocí kterého jsou údaje zjišťovány. Věkové skupiny jsou definovány následovně: do 65, 66–75, 76–85, 86–95, 96+.

Je potřeba mít na paměti, že v této kapitole se jedná pouze o zařízení sociálních služeb a někteří senioři mohou dlouhodobě pobývat např. v léčebně dlouhodobě nemocných, psychiatrické nemocnici či jiném zdravotnickém zařízení, nebo v nějakém pobytovém zařízení pro seniory, které ale není registrovaným poskytovatelem sociálních služeb podle § 34 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách., a ti zde tedy nejsou zahrnuti.

Graf 6.5 Klienti pobytových zařízení sociálních služeb podle věku k 31. 12. 2022

Pozn.: zahrnuje veškerá pobytová zařízení sociálních služeb podle § 34 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zdroj dat: MPSV

Nejčastější pobytovou službou jsou domovy pro seniory, ve kterých žilo ke konci roku 2022 celkem 34 tisíc osob (z toho 33 tis. ve věku 66 a více let), v domovech se zvláštním režimem to bylo 23 tisíc osob (z toho téměř 21 tisíc seniorů). Zatímco v domovech pro seniory převládali klienti ve věku 86 až 95 let (42 %), v domovech se zvláštním režimem mírně převažovala věková skupina 76 až 85letých (38 %). Více viz graf 6.6.

Pro seniory méně typickou pobytovou sociální službou jsou domovy pro osoby se zdravotním postižením, ve kterých ke konci roku 2022 žilo 2,5 tisíce seniorů (z celkového počtu 11 tisíc klientů těchto domovů). V chráněném bydlení pobývalo bezmála 700 seniorů a 377 bydlelo v azylovém domě.

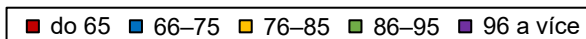
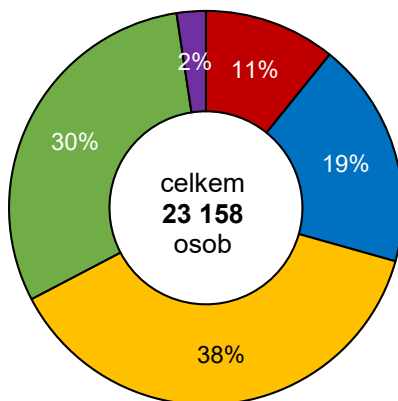
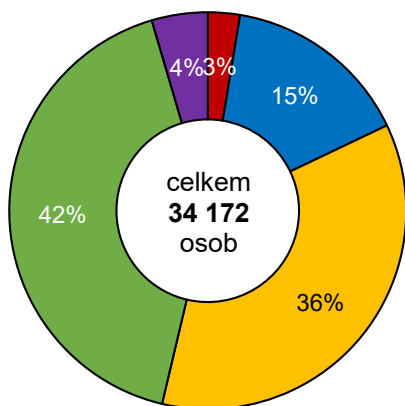
V roce 2022 bylo v Česku 525 domovů pro seniory s kapacitou 35,8 tis. lůžek. Meziročně došlo k poklesu o jedno zařízení a zároveň počet lůžek zůstal téměř beze změny. V porovnání s rokem 2012 vzrostl počet domovů pro seniory o 45 a počet lůžek v nich poklesl o 1 638.

Domovů se zvláštním režimem bylo v Česku v roce 2022 celkem 396. Jejich počet meziročně vzrostl o dvacet, od roku 2012 pak o 186. Celková kapacita těchto domovů se meziročně zvýšila o 1 760 lůžek, od roku 2012 vzrostla na více než dvojnásobek a dosáhla tak na 24,8 tis. lůžek v roce 2022.

Graf 6.6 Struktura klientů vybraných pobytových zařízení sociálních služeb podle věku k 31. 12. 2022

a) Domovy pro seniory

b) Domovy se zvláštním režimem

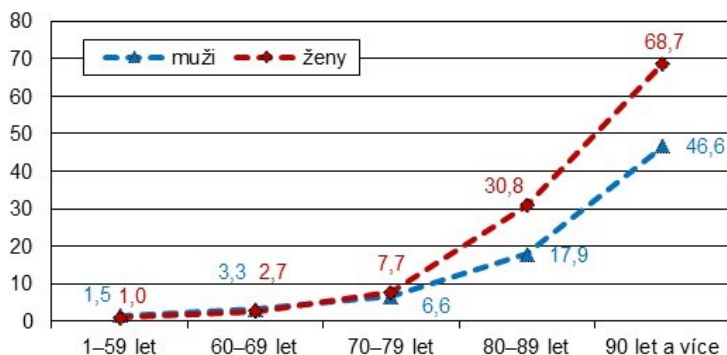
Zdroj dat: MPSV

6.3. Příspěvek na péči

Příspěvek na péči je sociální dávka poskytovaná na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Příspěvek na péči je určen lidem, kteří z důvodu nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc druhé osoby při zvládnání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti. Stupeň závislosti se hodnotí podle počtu základních životních potřeb, které osoba není schopna zvládat (mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost).

V prosinci roku 2022 bylo vyplaceno v Česku celkem 361 tisíc příspěvků na péči, z čehož 72 % (262 tis.) bylo vyplaceno seniorům ve věku 60 a více let. V přepočtu na populaci mělo přiznaný nárok na tuto dávku celkem 9,3 % seniorů ve věku 60 a více let. Se zvyšujícím se věkem se ale podíl příjemců výrazně zvyšuje. Ve věkové skupině 80–89 let pobírá příspěvek na péči 26 % osob, ve věku nad 90 let téměř dvě třetiny obyvatel. Žen starších 60 let bylo s příspěvkem na péči 178,5 tisíce, mužů stejného věku téměř o sto tisíc méně (84 tisíc).

Graf 6.7 Podíl osob s příspěvkem na péči podle pohlaví a věku, v prosinci 2022 (v %)

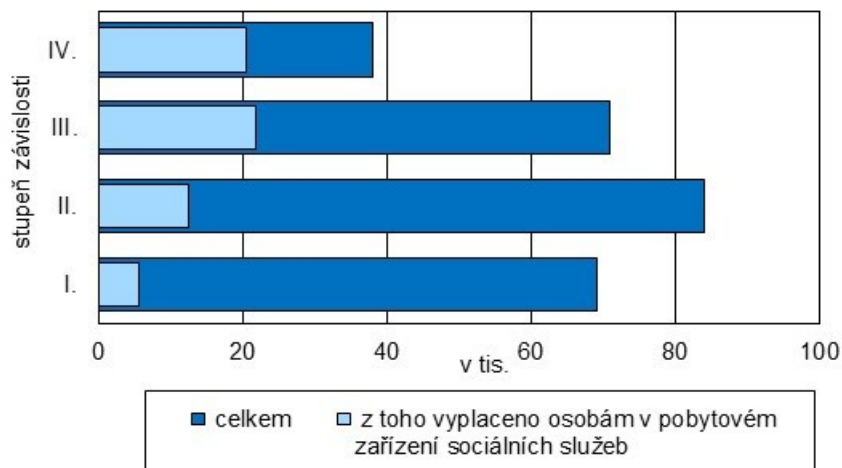
Zdroj dat: MPSV

Nejčastěji se jednalo o příspěvek na péči druhého stupně závislosti (84 tisíc), dále 71 tisíc osob pobíralo příspěvek na péči třetího stupně, 69 tisíc mělo příspěvek pro první stupeň závislosti a téměř 38 tisíc osob dosáhlo na příspěvek pro nejvyšší, tedy čtvrtý stupeň závislosti.

Příjemci mohou pomocí příspěvku na péči na základě vlastní svobodné volby hradit profesionální sociální služby nebo jej použít k pokrytí nezbytných nákladů při zajištění péče v rodině. V případě, že žije daná osoba v pobytovém zařízení sociálních služeb (např. v domově pro seniory), dostává příspěvek na péči přímo poskytovatel služeb. Ze všech příjemců příspěvku na péči ve věku 60 a více let využívala více než pětina (60,5 tisíce osob) sociální služby v pobytovém zařízení. Mezi příjemci příspěvku na péči pro čtvrtý stupeň závislosti to byla více než polovina (54 %).

Graf 6.8 Vyplacené příspěvky na péči podle stupně závislosti osobám ve věku 60 a více let, v prosinci 2022

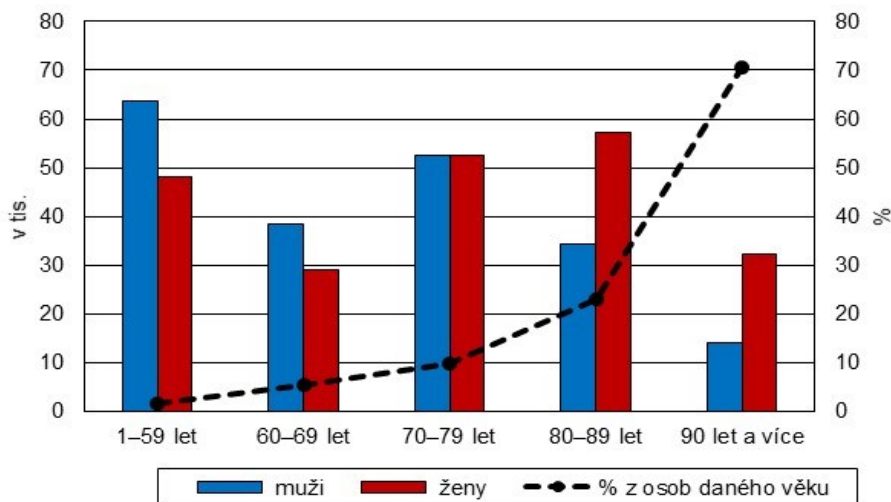
Zdroj dat: MPSV

6.4. Senioři s průkazem OZP

Nárok na *průkaz osoby se zdravotním postižením (OZP)* má osoba s tělesným, smyslovým nebo duševním postižením charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, které podstatně omezuje její schopnost pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra. Výhody pro držitele průkazu jsou odstupňovány podle toho, zda se jedná o průkaz TP (středně těžké postižení), ZTP (těžké postižení) nebo ZTP/P (zvláště těžké postižení s potřebou průvodce). Více viz § 34 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením.

V prosinci roku 2022 bylo mezi seniory (ve věku 60 a více let) 310 tisíc držitelů průkazu osoby se zdravotním postižením. Z toho bylo 171 tisíc žen a 139 tisíc mužů.

Graf 6.9 Držitelé průkazu osob se zdravotním postižením v prosinci 2022

Zdroj dat: MPSV

Nejčastějším druhem průkazu u seniorů je ZTP, který mělo 232 tisíc osob, dále průkaz ZTP/P mělo bezmála 50 tisíc osob a průkaz TP téměř 28 tisíc. Celkově představovali držitelé průkazů OZP 11 % seniorské populace, zastoupení ale výrazně roste s věkem. Ve věkové skupině 90letých a starších mělo průkaz osoby se zdravotním postižením 71 %. Senioři tvořili celkem 73 % všech držitelů průkazu osoby se zdravotním postižením.

Počet držitelů průkazu nemusí představovat skutečný počet osob se zdravotním postižením, protože ne všichni lidé, zejména ve vyšším věku, vyhodnotí výhody s průkazem spojené jako užitečné, např. pokud vzhledem ke zdravotnímu stavu již nikam necestují. Naopak vyšší zájem může být o parkovací průkaz pro osoby se zdravotním postižením, na který mají nárok osoby s průkazem ZTP a ZTP/P.

7. Senioři a kriminalita

Senioři jsou výrazně častěji na straně oběti než na straně pachatele trestné činnosti. V souvislosti s některými fyzickými a psychickými změnami, které přirozeně doprovází proces stárnutí, se senioři stávají mimořádně ohroženou skupinou obyvatel, která je v některých ohledech snadnějším cílem trestné činnosti. Jejich osamělost, větší důvěřivost, menší schopnost úniku či obrany nebo často stereotypní chování zvyšují jejich viktimitu. Od roku 2017 jsou proto senioři podle zákona o obětech trestných činů považováni za „zvlášť zranitelné oběti“. V roce 2022 tvořili senioři 8,8 % z celkového počtu obětí trestné činnosti v České republice (2,2 tisíce seniorů z 25,2 tisíce obětí celkem).

Tab. 7.1 Počet obětí kriminality

Rok	Oběti celkem	Z toho senioři	
		Celkem	%
2005	46 023	4 576	9,9
2006	44 462	4 535	10,2
2007	45 523	4 181	9,2
2008	43 725	4 191	9,6
2009	37 967	4 591	12,1
2010	39 224	4 397	11,2
2011	40 980	4 702	11,5
2012	40 637	4 497	11,1
2013	41 021	4 374	10,7
2014	35 417	3 566	10,1
2015	35 401	3 880	11,0
2019	33 094	3 403	10,3
2020	23 112	2 265	9,8
2021	22 205	2 287	10,3
2022	25 210	2 229	8,8

Poznámka: Data za roky 2016 až 2018 nejsou k dispozici

Zdroj: Policejní prezidium ČR

V České republice jsou každoročně evidovány tisíce případů trestné činnosti páchané na seniorech. Převažuje majetková kriminalita, typicky se jedná o krádeže, vloupání a podvody. Druhá nejčastější je násilná kriminalita, nejčastěji jde o ublížení na zdraví, vyhrožování, domácí násilí nebo loupeže. Velmi ojediněle se vyskytují i případy mravnostní kriminality.

7.1. Majetková kriminalita

Majetková kriminalita je obecně nejrozšířenějším typem kriminality nejenom mezi seniory. Téměř 60 % všech seniorských obětí trestné činnosti nahlásilo v roce 2022 Policii *krádež* (1 315 seniorů), především *kapesní krádeže* (856 obětí) a 32 seniorů se také potýkalo s *krádežemi vloupáním do bytů či rodinných domků*. Speciálním případem je od roku 2016 Policií sledovaná kategorie *vniknutí za užití lsti – senioři*. Ta zahrnuje *porušení domovní svobody a krádeže vloupáním* a obětí je výhradně senior. Dopustí se jej osoba, která neoprávněně vnikne do obydlí seniora, a to za pomoci lsti. Jedná se například o často medializované případy tzv. „šmejdu“ a dalších podvodníků, kteří pod falešnou záminkou (odečet plynu, údajně je posílá vnuk oběti apod.) vniknou do obydlí seniora, kde jej okradou. V roce 2022 Policie evidovala 43 obětí tohoto činu, 35 žen a 8 mužů.

Dalším poměrně častým činem je již výše zmíněné *porušování domovní svobody*. Dopustí se jej osoba, která neoprávněně vnikne do obydlí jiné osoby, a to i za pomoci lsti. V roce 2022 se stalo obětí tohoto trestného činu 11 seniorů, 9 žen a 2 muži. Je to však významně méně než např. v roce 2020, kdy se jednalo o 30 seniorů.

Výhradně seniorů se týká trestný čin *podvod lstí na seniorech* (112 obětí, 69 žen a 43 mužů), který se ale nemusí odehrát v domácnosti seniora, ale např. přes telefon nebo na tzv. předváděcích akcích. Možná i díky medializaci podobných případů a osvětovým akcím bylo v roce 2022 obětí o 65 méně než v předchozím roce.

Tab. 7.2 Senioři jako oběti vybraných trestných činů ve srovnání s celkovou populací, 2022

Trestný čin	Oběti celkem ¹⁾	Z toho senioři:	
		celkem	%
Vražda	171	19	11,1
Ublížení na zdraví	5 050	287	5,7
V tom:			
Úmyslné ublížení na zdraví	4 575	208	4,5
Ublížení na zdraví z nedbalosti	475	79	16,6
Nebezpečné vyhrožování	2 267	135	6,0
Vydírání	1 322	58	4,4
Domácí násilí	879	46	5,2
V tom:			
Omezování a zbavování osobní svobody	111	11	9,9
Týrání svěřené osoby	298	3	1,0
Týrání osoby žijící ve společném obydlí	462	31	6,7
Útisk	8	1	12,5
Loupež	1 536	126	8,2
Vloupání²⁾ do bytů a domů	32	32	100,0
Vniknutí za užití lstí – senioři	43	43	100,0
Krádeže	8 520	1 315	15,4
Z toho:			
Kapesní krádeže	5 320	856	16,1
Podvod lstí na seniorech	112	112	100,0
Porušování domovní svobody	25	11	44,0

1) Policie ČR neeviduje oběti, ale objekty napadení

2) U případů vloupání se u obětí evidují pouze senioři

Zdroj: *Policejní prezidium ČR*

7.2. Násilná kriminalita

V případě nejtěžšího zločinu *vraždy* tvořili senioři v minulém roce 11,1 % všech obětí. Policie evidovala celkem 19 obětí ve věku 65 let a více, šlo o 7 žen a 12 mužů. To je přesně o deset osob více než v předchozím roce, nejvíce zavražděných seniorů bylo v roce 2012 (29 osob). V roce 2022 pak šlo nejčastěji o osoby ve věku 65 až 70 let (10 osob). Ve čtrnácti případech existoval nějaký vztah mezi obětí a pachatelem činu - v jednom případě šlo o partnera/partnerku oběti, v devíti případech o jiného příbuzného a ve čtyřech případech o známého člověka mimo rodinu.

Metodika:

Policie ČR statisticky neeviduje oběti trestné činnosti ve smyslu zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Eviduje pouze objekty napadení, tj. zpravidla ty objekty, vůči kterým bezprostředně směřuje trestná činnost. Objekty napadení však nelze plně zaměňovat s oběťmi trestné činnosti. Je-li objektem napadení osoba, je (zpravidla) vždy i obětí, ale každá oběť trestného činu nemusí být objektem napadení (např. pozůstalý po oběti vraždy). Mezi lety 2016 a 2018 došlo k nenávratnému poškození databáze objektů napadení – data se nevydávají.

Mnohem častější než vraždy jsou případy ublížení na zdraví, které se v roce 2022 týkalo 287 seniorů (5,7 % všech obětí). U 208 seniorů šlo o *úmyslné ublížení na zdraví* a u 79 osob o *ublížení na zdraví z nedbalosti*. Výrazně více obětí bylo mezi muži (174 seniorů) než mezi ženami (113 seniorek), celkově se nejčastěji jednalo o osoby ve věku 65 až 70 let (129 seniorů). I v roce 2022 mnohem častěji na seniory útočily osoby jemu neznámé (139 případů) než někdo blízký (69 případů). Ale např. v roce 2020 byl počet případů dle vztahu seniora k pachateli přibližně stejný.

Méně časté jsou případy domácího násilí na seniorech, byť důvodem může být pouze vyšší míra nenahlášenosti vzhledem k povaze této trestné činnosti.

Začíná často velmi nenápadně, prvních příznaků si oběť mnohdy ani nevšimne. Jde o jednání zahrnující několik trestných činů, které může začít prostou ztrátou respektu, pokračovat slovním napadáním a zanedbáváním základní péče, psychickým vydíráním, zneužíváním majetku seniora a mnohdy i fyzickým napadáním. Celkem bylo v roce 2022 evidováno 46 obětí ve věku 65 a více let. Výrazně častější obětí byly seniorky (37 osob) než senioři (9 osob). V 72 % případů byl pachatelem někdo z rodiny seniora.

Navzdory názvu však nemusí jít o násilí odehrávající se pouze přímo v domácnosti seniorů. Např. trestný čin *týrání svěřené osoby*, který rovněž spadá do domácího násilí, může probíhat při dočasné či občasně péči o seniora. Pachatelem tak může být třeba zdravotnický personál nebo personál domovů důchodců. V roce 2022 byly obětmi tohoto trestného činu 3 senioři, přeci jen častější bylo *týrání osoby žijící ve společném obydlí* (31 obětí). Trestným činem *omezování a zbavování osobní svobody* pak rozumíme např. uzamykání seniora v místnosti, zbavení tělesně nemohoucí osoby potřebných pomůcek (např. berlí), spoutání apod. V roce 2022 se týkalo 11 seniorů.

Násilná kriminalita dále zahrnuje také *loupeže*. Oproti *krádeži* se loupež vyznačuje tím, že jednání směřující ke zmocnění se cizí věci obsahuje násilí nebo pohrůžku bezprostředního násilí. V roce 2022 se obětí loupeže stalo 126 seniorů, 67 žen a 59 mužů.

7.3. Senioři ve vězení

I když senioři patří především mezi osoby kriminalitou ohrožené, roste zároveň počet těch, kteří se ve stáří dostávají do střetu se zákonem a tím také následně za zdi věznic. Počet seniorů v českých věznicích se pozvolna zvyšuje. Rok 2013 byl mimořádný vzhledem k vyhlášení amnestie prezidentem republiky, ale v dalších letech byl zřejmý vzestup celkového počtu vězných seniorů a také jejich podíl na celkové vězeňské populaci. V roce 2022 bylo ve věznicích celkem 383 seniorů, z toho 348 mužů a 35 žen. Senioři tvořili 2 % z celkové vězeňské populace. Doživotní trest si odpykávalo 5 z nich a 8 osob již překročilo 80 let věku.

Jenom za posledních 7 let došlo ke zvýšení počtu osob ve věkové kategorii nad 65 let o jedno procento, ze 190 v roce 2015 na zmíněných 383 v roce 2022. Jejich podíl na celkové vězeňské populaci za stejné období vzrostl o jeden procentní bod. Je zřejmé, s ohledem na demografické charakteristiky obyvatelstva v České republice, že počty seniorů ve věznicích v blízké budoucnosti dále porostou. Věznice se musí na tuto situaci připravit, protože stárnutí vězeňské populace klade specifické nároky na personál a v neposlední řadě také na finanční zajištění provozu věznic.

8. Senioři a informační technologie

Vlastnictví a používání informačních a komunikačních technologií je ovlivněno především věkem. Na rozdíl od mladších generací, které používají tyto technologie buď celý život anebo jeho velkou část, se k nim dnešní senioři dostali až v pozdějším věku. I přesto, že většinu života žili senioři bez informačních technologií, si tyto technologie postupně osvojují a podíl osob v seniorském věku, které berou informační technologie jako běžnou součást svého života, se rok od roku zvyšuje.

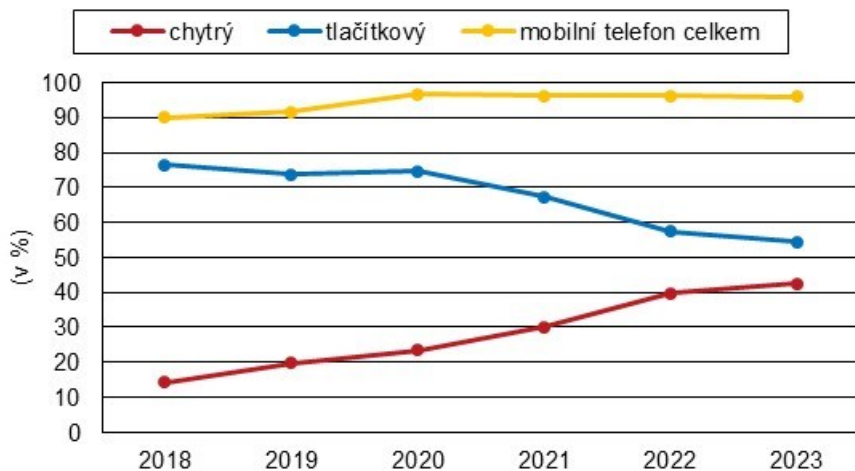
Metodika: ČSÚ sleduje podrobné údaje o osobách používajících informační a komunikační technologie prostřednictvím ročního statistického zjišťování: Výběrové šetření o ICT v domácnostech a jejich využívání jednotlivci (VŠIT). Šetření probíhá na základě Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2019/1700. Je prováděno na vzorku cca 6 tis. osob ve věku 16 a více let, které žijí v soukromých domácnostech. Součástí tedy nejsou osoby žijící v tzv. kolektivních domácnostech (domech pro seniory apod.). Mezi seniory byly započteny všechny osoby starší 65 let. Podrobnější výsledky a více informací o metodice šetření viz https://www.czso.cz/csu/czso/domacnosti_a_jednotlivci

8.1. Mobilní telefon

Technologií, kterou si osvojili již téměř všichni senioři, je mobilní telefon. V roce 2023 ho používalo 96 % osob starších 65 let a tento podíl se v posledních letech již nemění. Více než polovina (54 %) osob v tomto věku používala tlačítkový přístroj, k chytrému telefonu si našlo cestu zatím 43 % seniorů. Je ovšem nutno dodat, že podíl seniorů s chytrým telefonem každým rokem stoupá, a to poměrně výrazným tempem.

Graf 8.1 Senioři starší 65 let používající mobilní telefon

Zdroj dat: Výběrové šetření o používání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci

V posledních letech se začíná hovořit o tzv. ageismu, tedy diskriminaci lidí na základě jejich věku. Právě k tomu dochází při dnešním dynamickém rozvoji informačních technologií, kdy jsou převážně starší lidé nepoužívající tyto technologie vyloučeni z používání některých služeb. Problémem může být nepoužívání internetu, ale i nepoužívání chytrého telefonu a aplikací v něm. Chytrý telefon má zatím 43 % seniorů starších 65 let a 13 % seniorů uvedlo, že si během sledovaných 3 měsíců stáhli do svého telefonu aplikaci.

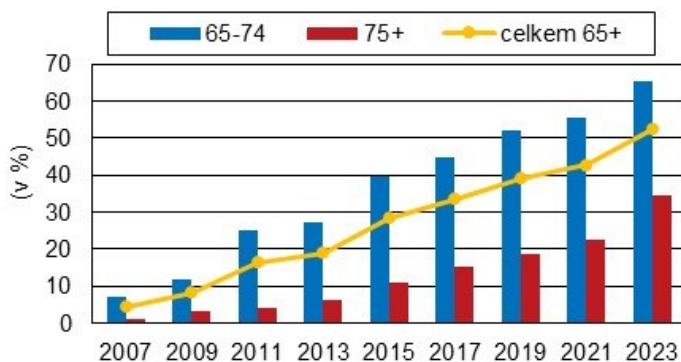
Internet na chytrém telefonu přitom používá 32 % seniorů. Přes Wi-Fi se jich připojuje 30 % a přes mobilní data 24 %.

8.2. Internet

Zatímco v mladších věkových kategoriích již v posledních letech podíl uživatelů internetu kolísají těsně pod hranicí 100 %, u starších ročníků je používání internetu stále na vzestupu a daleko před saturací. Podíl osob nad 65 let, které používají internet, vzrostl z 28 % v roce 2015 na 52 % v roce 2023. Přitom dennodenně používá internet 35 % seniorů.

Další fenomén, který se nevyskytuje u mladší populace ale pouze u seniorů, je závislost používání internetu na pohlaví. Mezi muži v seniorském věku nalezneme více uživatelů internetu než mezi ženami. Konkrétně mezi muži seniory používá internet 55 % a mezi seniorkami je to 50 %. Při interpretaci těchto výsledků je potřeba brát v potaz nejenom to, že si muži většinou osvojují informační technologie rychleji, ale z druhé strany také to, že seniorky jsou v průměru starší než senioři, protože ženy se v průměru dožívají vyššího věku. Velké rozdíly nalezneme také mezi mladšími a staršími seniory. V kategorii mladších seniorů (mezi 65 a 74 lety) nepanuje k internetu taková nedůvěra, používá ho 65 % z nich. Tito uživatelé znají internet z práce či dřívějšího života. Ve skupině nad 75 let naopak používá internet zatím pouze 34 % osob.

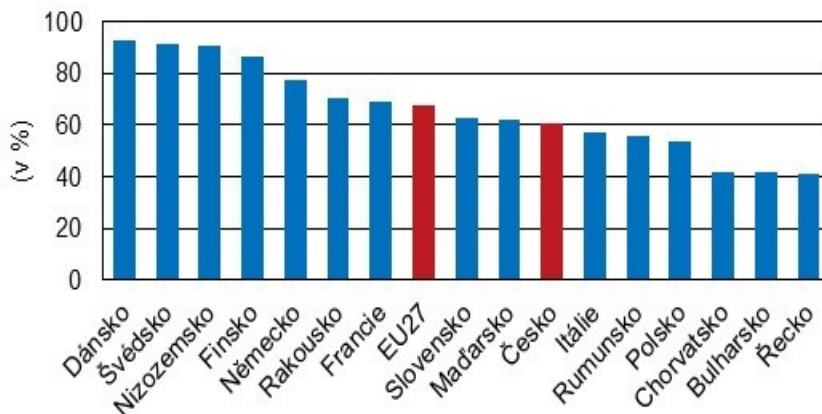
Graf 8.2 Senioři používající internet podle věku

Zdroj dat: Výběrové šetření o používání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci

Na základě vývoje z minulých let se dá předpokládat, že internet bude v příštích letech používat stále více českých seniorů. Příkladem nám mohou být také státy severní Evropy a některé státy západní Evropy, kde již v současnosti je podíl uživatelů internetu mezi seniory vysoký³. Např. v Norsku je podíl uživatelů internetu mezi osobami ve věku 65–74 let již 98 %. Dánsko vykazuje podíl 92 %. Údaje o starších seniorech (ve věku 75+) používajících internet nejsou pro většinu evropských zemí dostupné.

Graf 8.3 Senioři ve věku 65–74 let používající internet ve vybraných státech EU, 2022

Zdroj dat: Eurostat

8.2.1. Nakupování na internetu

Nakupování na internetu zaznamenalo velký rozmach především v roce 2020, a to v souvislosti s pandemií koronaviru, která způsobila zavření velké řady kamenných obchodů. Také v následujících letech došlo k nárůstu v online nakupování, avšak meziročně se již nejednalo o tak velké nárůsty.

³ Nejnovější údaje o počtu uživatelů internetu v ostatních evropských státech se vztahují k roku 2022.

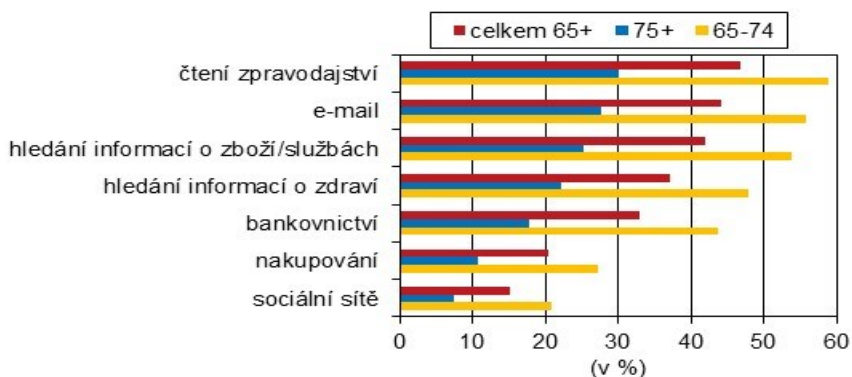
V roce 2023 uvedlo, že ve sledovaných 3 měsících nakoupilo online také 20 % osob starších 65 let. Pro srovnání v roce 2020 to bylo 15 % a o rok dříve 8 %. Pokud bychom seniory srovnali s celkovou dospělou populací, pak vidíme, že z dospělých celkem nakupovalo na internetu v roce 2023 63 % osob, tedy třikrát více než ve skupině seniorů. Nejvíce online nakupujících bylo tradičně mezi osobami ve věku 25 až 34 let, mezi kterými nakupovalo 88 %.

Senioři nad 65 let nakupovali online nejčastěji vybavení do domácnosti (7 % z nich), oblečení, obuv či módní doplňky (6 %) a léky či doplňky stravy (6 %).

8.2.2. Další aktivity na internetu

Senioři používají internet nejčastěji ke čtení zpravodajství (47 % seniorů), zasílání e-mailů (44 %), vyhledávání informací o zboží či službách (42 %) a vyhledávání informací o zdraví (37 %). I mezi seniory se najde určité procento osob, které provádí na internetu složitější činnosti. Např. internetové bankovníctví obsluhuje třetina seniorů. České seniory obecně příliš neoslovují sociální sítě. Na rozdíl od mládeže, mezi kterou používá sociální sítě už 98 % osob, mezi seniory je to zatím 15 %.

Graf 8.4 Senioři a vybrané aktivity na internetu podle věku, 2023

Zdroj dat: Výběrové šetření o používání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci

9. Senioři v dopravě

Metodika: Právním předpisem, který upravuje práva a povinnosti v rámci agendy řidičů, je zejména zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů. Ve vztahu k seniorům je pak z pohledu zákona o silničním provozu klíčový věk 65 let, na nějž je vázáno prokázání zdravotní způsobilosti v provozu. Ustanovení § 87 odst. 3 pak stanoví, že držitel řidičského oprávnění je povinen podrobit se pravidelné lékařské prohlídce nejdříve 6 měsíců před dovršením 65 a 68 let věku a nejpozději v den dovršení stanoveného věku, po dovršení 68 let každé dva roky. Takto vystavený zdravotní posudek je řidič povinen mít při sobě při řízení motorového vozidla. V souvislosti se zdravotní způsobilostí řidičů seniorů je rovněž vhodné zmínit, že pokud lékař při zdravotní prohlídce zjistí způsobilost s podmínkou, nebo nezpůsobilost k řízení motorových vozidel, je povinen oznámit neprodleně tuto skutečnost obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Na tomto základě je ročně odebráno cca 3 500 řidičských oprávnění, a tato statistika se týká zejména této skupiny osob.

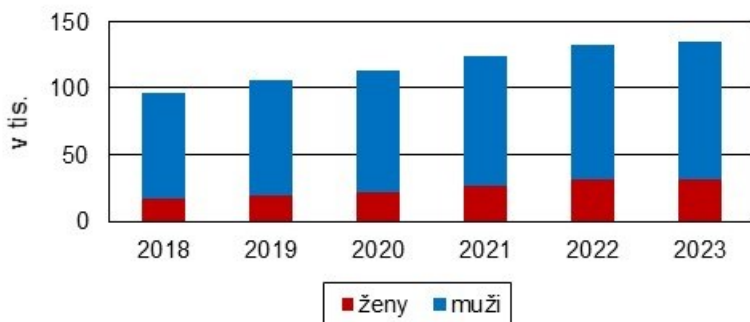
Pro účel této analýzy byli sledováni držitelé řidičského oprávnění B (zjednodušeně řidiči osobních motorových vozidel) v seniorském věku, tedy ve věku 65 a více let. Je třeba si uvědomit, že zejména pro mužskou seniorskou populaci je schopnost stále řídit motorové vozidlo významným pozitivním faktorem pro psychickou pohodu. Takový člověk má stále pocit své prospěšnosti a důležitosti.

V roce 2023 vlastnilo řidičské oprávnění 1 530 562 osob v seniorském věku, tj. ve věku 65 a více let. Tato hodnota představuje přibližně čtvrtinu populace oprávněnou k řízení osobního vozidla s tím, že muži vždy mírně převažují nad ženami, a s rostoucím věkem se procentuální zastoupení mužů zvyšuje. Ve věkové kategorii 65 až 69 let disponovalo v roce 2023 řidičským oprávněním skupiny B 491 565 řidičů. Osoby s řidičským oprávněním ve věku 85 a více let se na seniorské populaci podílely z 6,2 %.

Relativně vysoké počty pětadesátiletých a starších řidičů nacházíme i v případě řízení nákladních vozidel (skupina C), s tím rozdílem, že zde je dominance mužů patrná. Ve věkové kategorii 65 až 69 let bylo evidováno 126 746 držitelů tohoto oprávnění. Výraznější početní propad tady nastává až v 78 letech, kdy oproti počtu osob ve věku 77 let došlo k 24% poklesu. Vzhledem ke skutečnosti, že nákladní vozidla řídí převážně muži, se zde bude projevovat nižší naděje dožití mužů než žen – a též horší zdravotní stav takto starých osob. Lze rovněž pracovat s předpokladem, že se řidiči této skupiny řidičského oprávnění C vzdávají, a to z důvodu, že si již nemusí obnovovat řidičský průkaz každých pět let, ale až po deseti letech, jak je tomu v případě řidičských oprávnění na motocykly a osobní vozidla.

Zajímavé údaje přináší statistika počtu vydaných řidičských průkazů skupiny B osobám ve věku 80 a více let podle pohlaví. Na první pohled je zřetelný nárůst těchto osob. Jen mezi roky 2018 a 2023 se navýšil o 41 % z hodnoty přibližně 96 tisíc na zhruba 135 000 osob. Ačkoli mezi takto starými držiteli řidičského oprávnění výrazně převažují muži, a to z více než 75 %, stojí za zmínku, že počty žen rostly mnohem rychleji. Zatímco se ve sledovaném období počty mužů s řidičským oprávněním zvýšily o cca 30 %, u žen se jednalo téměř o dvojnásobek původní hodnoty (nárůst ze zhruba 16 500 na cca 31 500 žen).

Graf 9.1 Držitelé platného řidičského průkazu ve věku 80 a více let

Zdroj dat: Ministerstvo dopravy

10. Shrnutí

Populace seniorů je vystavena celé řadě rizik. Častěji trpí různými nemocemi, je citelněji ohrožena chudobou a existuje u ní vyšší pravděpodobnost stát se obětí trestného činu. Současně je si však dobré uvědomit, že navzdory těmto rizikům žije mnoho seniorů plnohodnotným aktivním životem. Tito lidé jsou stále více aktivní na pracovním trhu, vzdělávají se a využívají moderní informační a komunikační technologie.

Nejčastější příčinou úmrtí bývá u seniorů chronická ischemická choroba srdeční. Druhou obsáhlou skupinou příčin smrti jsou tradičně zhoubné nádory, z nichž nejvíce seniorů umírá na rakovinu průdušnice, průdušky a plic. Seniorky též často umírají na nádory ženských pohlavních orgánů a prsu, muži na zhoubné novotvary prostaty.

Senioři představují jednu z nejohroženějších skupin příjmovou chudobou. Přesto v roce 2021 došlo u domácností jednotlivců starších 65 let k poklesu podílu osob ohrožených příjmovou chudobou o 9,6 procentního bodu na zhruba 28 %. Jako nejvyšší zátěž náklady na bydlení pociťují domácnosti jednotlivců bydlících v nájmu. V roce 2022 se to týkalo 45 % domácností jednotlivců starších 65 let a 43 % domácností jednotlivců mladších 65 let bydlících v nájmu.

Domácnosti důchodců jsou více ohroženy inflací v oblasti potravin a nealkoholických nápojů, protože tyto složky spotřeby jsou pro ně významnější než pro ostatní populaci – tvoří největší část jejich spotřebního koše. A i to bylo jedním z faktorů, proč byla v roce 2022 inflace u domácností důchodců vyšší než pro jiné domácnosti.

Seniory máme spojené s důchodovým věkem. Mnoho z nich je ale nadále aktivních na trhu práce. Z konkrétních odvětví pracují senioři výrazně často ve vzdělávání, v kultuře, v profesních, vědeckých a technických činnostech a také ve veřejné správě. Naopak málokdy potkáme pracujícího seniora v bankách a pojišťovnách, a v informačních a komunikačních činnostech, protože v těchto odvětvích dominují pracující v mladém a středním věku.

Ze všech nově přiznaných plných starobních důchodů v roce 2022 jich bylo přiznáno předčasně výrazně více než v roce 2021. Průměrná výše nově přiznaného předčasného starobního důchodu v roce 2022 dosáhla o přibližně 2 000 Kč méně, než byla průměrná výše starobního důchodu přiznaného po dosažení důchodového věku.

V roce 2022 bylo v Česku 525 domovů pro seniory s kapacitou 35,8 tis. lůžek. Domovů se zvláštním režimem bylo celkem 396 s kapacitou 24,8 tis. lůžek.

Senioři patří mezi zranitelnější část populace i z hlediska kriminality. V České republice jsou každoročně evidovány tisíce případů trestné činnosti páchané na seniorech. Převažuje majetková kriminalita, typicky se jedná o krádeže, vloupání a podvody. Druhá nejčastější je násilná kriminalita, nejčastěji jde o ublížení na zdraví, vyhrožování, domácí násilí nebo loupeže.

I když senioři patří především mezi osoby kriminalitou ohrožené, roste zároveň počet těch, kteří se ve stáří dostávají do střetu se zákonem a tím také následně za zdi věznic. Počet seniorů v českých věznicích se pozvolna zvyšuje. V roce 2022 se ve věznicích nacházelo celkem 383 seniorů, z toho 348 mužů a 35 žen. Doživotní trest si odpykávalo 5 z nich a 8 osob již překročilo 80 let věku.

Jak ale již bylo řečeno výše, se seniorskou populací se nepojí jen rizika a hrozby. Tito lidé jsou často aktivní nejen na trhu práce – a rozvíjejí své schopnosti v oblasti moderních komunikačních technologií.

Mobilní telefon je technologií, kterou si osvojili již téměř všichni senioři. V roce 2023 ho používalo 96 % osob starších 65 let a tento podíl se v posledních letech již nemění.

Nakupování na internetu zaznamenalo velký rozmach především v roce 2020, a to v souvislosti s pandemií koronaviru, která způsobila zavření velké řady kamenných obchodů. Senioři nad 65 let nakupovali online nejčastěji vybavení do domácnosti, oblečení, obuv či módní doplňky a léky či doplňky stravy.

Senioři používají internet nejčastěji ke čtení zpravodajství, zasílání e-mailů, vyhledávání informací o zboží či službách a vyhledávání informací o zdraví.

Senioři jsou i ve vysokém věku aktivními účastníky silničního provozu jako řidiči osobních vozidel. Mezi roky 2018 a 2023 došlo k výraznému nárůstu držitelů řidičského oprávnění ve věku 80 a více let, přičemž v případě žen se jednalo téměř o dvojnásobné navýšení.

Seznam grafů a tabulek

Grafy

- 1.1 Počet a podíl seniorů 65+ v populaci v letech 1980–2022 (k 31. 12.)
- 1.2 Počet osob ve věku 65+ let na 100 dětí ve věku 0–14 let (index stáří) a počet osob ve věku 20–64 let na 1 osobu ve věku 65+ let v letech 1980–2022 (k 31. 12.)
- 1.3 Počet osob ve věku 65+ let podle věku v letech 2000–2022 (k 31. 12.)
- 1.4 Senioři 65+ let podle věku, pohlaví a rodinného stavu k 31. 12. 2022
- 1.5 Míry stěhování seniorů 65+ let podle věku a typu stěhování v roce 2022
- 1.6 Míry úmrtnosti seniorů 65+ let podle věku ve vybraných letech
- 1.7 Zemřelí senioři 65+ let v letech 2020, 2021 a 2022 podle příčin smrti (15 nejčtetnějších příčin v roce 2022)

- 2.1 Čisté roční příjmy na osobu v daném typu domácnosti v letech 2019–2021
- 2.2 Podíl osob ohrožených příjmovou chudobou ve vybraných typech domácností v letech 2020–2022
- 2.3 Míra materiální a sociální deprivace podle typu domácnosti v letech 2020–2022
- 2.4 Struktura spotřebních výdajů podle typu domácnosti v roce 2022
- 2.5 Podíl domácností s náklady na bydlení vyššími než 40 % příjmů v letech 2020–2022

- 3.1 Přírůstek průměrného ročního indexu spotřebitelských cen ve vybraných letech (v %)
- 3.2 Přírůstek průměrného ročního indexu spotřebitelských cen podle oddílů v roce 2022 v %

- 4.1 Výdaje zdravotních pojišťoven na léčbu seniorů ve věku 65+ podle pohlaví (2017–2021)
- 4.2 Průměrné výdaje zdravotních pojišťoven na jednoho obyvatele podle věku a pohlaví (tis. Kč, 2021)
- 4.3 Průměrné výdaje zdravotních pojišťoven na jednoho obyvatele u nejnákladnějších diagnóz podle věku (Kč, 2021)

- 4.4 Struktura výdajů zdravotních pojišťoven za péči o seniory podle věku a skupin diagnóz (% , 2021)
- 4.5 Výdaje na zdravotní péči na jednoho obyvatele ve věku 65+ podle pohlaví a kraje trvalého bydliště (tis. Kč, 2021)
- 5.1 Počty pracujících seniorů v 2. čtvrtletí 2013 a 2023 podle pohlaví, tis. osob
- 6.1 Příjemci důchodů podle druhu důchodu k 31. 12. 2022
- 6.2 Příjemci starobních důchodů podle pohlaví a věku k 31. 12. 2022
- 6.3 Příjemci starobních důchodů podle měsíční výše k 31. 12. 2022
- 6.4 Struktura příjemců starobních důchodů podle měsíční výše důchodu (v Kč) k 31. 12. 2022 (%)
- 6.5 Klienti pobytových zařízení sociálních služeb podle věku k 31. 12. 2022
- 6.6 Struktura klientů vybraných pobytových zařízení sociálních služeb podle věku k 31. 12. 2022
- 6.7 Podíl osob s příspěvkem na péči podle pohlaví a věku, v prosinci 2022
- 6.8 Vyplacené příspěvky na péči podle stupně závislosti osobám ve věku 60 a více let, v prosinci 2022
- 6.9 Držitelé průkazu osob se zdravotním postižením v prosinci 2022
- 8.1 Senioři starší 65 let používající mobilní telefon
- 8.2 Senioři používající internet podle věku
- 8.3 Senioři ve věku 65–74 let používající internet ve vybraných státech EU, 2022
- 8.4 Senioři a vybrané aktivity na internetu podle věku, 2023
- 9.1 Držitelé platného řidičského průkazu ve věku 80 a více let

Tabulky

- 1.1 Senioři 65+ podle věku ve vybraných letech (k 31. 12.)
- 1.2 Senioři 65+ podle pohlaví a věku ve vybraných letech (k 31. 12.)
- 1.3 Demografické události seniorů
- 1.4 Naděje dožití seniorů při dosažení 65 let věku ve vybraných letech

- 3.1 Váhové schéma pro výpočet indexů spotřebitelských cen

- 5.1 Počet a podíl pracujících seniorů ve vybraných odvětvích (sekce CZ-NACE), 2. čtvrtletí 2023
- 5.2 Počet a podíl pracujících seniorů ve vybraných hlavních třídách zaměstnání (CZ-ISCO), 2. čtvrtletí 2023

- 7.1 Počet obětí kriminality
- 7.2 Senioři jako oběti vybraných trestných činů ve srovnání s celkovou populací, 2022

Seznam autorů publikace

Mgr. Nikola Čermáková: Oddělení statistiky vzdělávání, zdravotnictví, kultury a sociálního zabezpečení, Kapitola 4

Ing. Táňa Dvornáková: Oddělení sociálních šetření, Kapitola 2

Mgr. Dalibor Holý, Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí, Kapitola 5

Mgr. Romana Lojková: Oddělení statistiky vzdělávání, zdravotnictví, kultury a sociálního zabezpečení, Kapitola 4

Mgr. Michaela Němečková: Oddělení demografické statistiky, Kapitola 1

Mgr. Markéta Pištorová: Oddělení statistiky výzkumu, vývoje a informační společnosti, Kapitola 6

Mgr. Markéta Šafusová, Oddělení demografické statistiky, Kapitola 1

Mgr. Terezie Štyglerová: Oddělení demografické statistiky, Kapitola 1

Ing. Jiří Trexler: Oddělení statistiky spotřebitelských cen, Kapitola 3

Ing. Lenka Weichetová, Oddělení statistiky výzkumu, vývoje a informační společnosti, Kapitola 8

Mgr. Jitka Wichová, Oddělení statistiky vzdělávání, zdravotnictví, kultury a sociálního zabezpečení, Kapitola 7

Autoři mimo ČSÚ

Mgr. Miroslav Češka, Ministerstvo dopravy, Kapitola 9